

Dynaamisten modaaliverbien käyttö
Eve Hietamiehen Numeroruuhka-romaanin
selkomukautuksessa

Nadezhda Tarasova
Maisteritutkielma
Suomen kieli ja kulttuuri
Humanistinen tiedekunta
Helsingin yliopisto
Maaliskuu 2025

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Humanistinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Suomen kielen ja suomalais-ugrilaisien kielten ja kulttuurien maisteriohjelma	
Opintosuunta – Studieriktning – Study Track Suomen kieli ja kulttuuri			
Tekijä – Författare – Author Tarasova Nadezhda			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Dynaamisten modaaliverbien käyttö Eve Hietamiehen Numeroruuhka-romaanin selkomukautuksessa			
Työn laji – Arbetets art – Level Maisteritutkielma	Aika – Datum – Month and year Maaliskuu 2025	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 58	
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>Tässä maisteritutkielmassa tarkastellaan dynaamisten modaaliverbien käyttöä Eve Hietamiehen Numeroruuhka-romaanin selkomukautuksessa. Tutkimuksen päätavoitteena on selvittää, miten dynaamisia modaaliverbejä käytetään kyseisessä aineistossa. Analyysi toteutettiin sekä kvantitatiivisesti että kvalitatiivisesti. Kvantitatiivinen osuus keskittyi dynaamisten modaaliverbien esiintymismäärien laskemiseen, kun taas kvalitatiivinen osuus tarkasteli niiden merkityksiä ja syntaktisia rakenteita.</p> <p>Tutkimuksen tulokset osoittavat, että aineistossa esiintyy 19 erilaista dynaamista modaaliverbiä. Useimmin käytetyt verbit ovat <i>voida</i>, <i>jaksaa</i>, <i>osata</i> ja <i>pärjätä</i>. Semanttisen analyysin perusteella dynaamiset modaaliverbit olen jakenut kuuteen ryhmään: 1) yleistä mahdollisuutta ilmaisevat modaaliverbit, 2) kykyjä ja taitoja ilmaisevat modaaliverbit, 3) ajan ja paikan ehtoja ilmaisevat modaaliverbit, 4) riittävyttä ilmaisevat modaaliverbit, 5) ulkoisia ja sisäisiä olosuhteita ilmaisevat modaaliverbit ja 6) sietokykyä ilmaisevat modaaliverbit. Lisäksi tutkimuksessa olen nostanut esiin kolme pääryhmää dynaamisia modaaliverbejä niiden täydennyksen perusteella: A-infinitiivin täydennyksen saavat verbit, MA-infinitiivin illatiivissa täydennyksen saavat verbit sekä verbit, joilla ei ole infiniitivistä täydennystä. Tämä luokittelu osoittaa, että täydennysmuodot vaikuttavat verbien merkitykseen ja käyttöön eri syntaktisissa rakenteissa.</p> <p>Tulokset osoittavat, että vaikka selkokielisille teksteille on ominaista yksinkertaistettu rakenne, dynaamisia modaaliverbejä käytetään aineistossa monipuolisesti. Tämä viittaa siihen, että selkokielessä käytetään edelleen erilaisia mahdollisuuden ja mahdottomuuden sävyjä. Tutkimus tuo uutta tietoa dynaamisten modaaliverbien käytöstä selkoteksteissä ja auttaa ymmärtämään niiden merkityksiä sekä syntaktisia ominaisuuksia.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords dynaamiset modaaliverbit, modaalisuus, selkokieli, selkomukautus, suomen kieli			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisälllys

1	Johdanto	1
2	Teoriakehys	3
2.1	Modaalisuus	4
2.1.1	Modaalisuuden ilmaisuvälineet	4
2.1.2	Modaalisuuden lajit	7
2.1.3	Modaaliverbejä käsittelevien aiempien tutkimusten katsaus	8
2.1.4	Dynaamisten modaaliverbien määrittely	9
2.2	Selkokieli	9
3	Aineisto ja tutkimusmenetelmä	11
3.1	Aineisto	12
3.2	Tutkimusmenetelmä	13
4	Dynaamiset modaaliverbit aineistossa	14
4.1	Yleistä mahdollisuutta ilmaisevat modaaliverbit	16
4.1.1	Voida	16
4.1.2	Saattaa	22
4.2	Kykyjä ja taitoja ilmaisevat modaaliverbit	23
4.2.1	Osata	24
4.2.2	Pärjätä	26
4.2.3	Pystyä	29
4.3	Ajan ja paikan ehtoja ilmaisevat modaaliverbit	30
4.3.1	Ehtiä	31
4.3.2	Joutua ja päästä	32
4.3.3	Mahtua	33
4.4	Riittävyyttä ilmaisevat modaaliverbit	34
4.4.1	Jaksaa	34

4.4.2	Riittää ja kelvata	38
4.5	Ulkoisia ja sisäisiä olosuhteita ilmaisevat modaaliverbit	40
4.5.1	Sopia	41
4.5.2	Kannattaa, kehdata ja uskaltaa	43
4.6	Sietokykyä ilmaisevat modaaliverbit	45
4.6.1	Suostua	45
4.6.2	Kestää ja sietää	45
4.7	Yhteenveto	46
5	Lopuksi	50
	Lähteet	55
	Liitteet	57

1 Johdanto

Tässä maisteritutkielmassa tarkastellaan dynaamisten modaaliverbien käyttöä Eve Hietamiehen *Numeroruuhka*-romaanin selkomukautuksessa. Tutkimukseni lähtökohtana on kandidaatintutkielmani, jossa tarkastelin suomen kielen modaaliverbien semanttisia ominaisuuksia Ylen uutismateriaalin pohjalta. Jo tuolloin dynaamiset modaaliverbit herättivät erityistä kiinnostustani, sillä monet niistä eivät ole modaaliverbejä omassa äidinkielessäni venäjässä, ja joillekin ei edes löydy tarkkaa yksittäistä verbivastinetta käännöksessä. Tästä syystä päätin tässä maisteritutkielmassa keskittyä pelkästään dynaamisiin modaaliverbeihin. Lisäksi Kangasniemi (1992: 48) on korostanut niiden erityistä asemaa eli nämä verbit ilmaisevat suuntautuneisuutta, mikä on yleensä suomen kielelle ominaista.

Toisaalta dynaamiset modaaliverbit muodostavat haastavan kategorian jopa suomen kielessä, sillä niillä ei ole selkeitä rajoja eikä tarkkaa luetteloa. Yleisesti ottaen modaaliverbien osalta ei ole yksimielisyyttä siitä, mitkä verbit ovat modaalisia ja kuinka monta niitä on. Esimerkiksi Kangasniemi (1992: 291) luokittelee modaalisiksi vain 14 verbiä. Iso Suomen Kielioppi ottaa huomioon erilaisia lähestymistapoja rajanvetoon. VISK:n mukaan on 26 dynaamista voimisverbiä (§1567). Kuitenkin tähän luetteloon ei sisälly monia muita verbejä, joista Flint (1979: 87-88) on maininnut. Tässä yhteydessä Flintin kokoama 45 verbin lista herätti suurta mielenkiintoani, ja keskityn tutkimuksessani juuri näihin verbeihin. Lisäksi suurin osa näistä verbeistä on kantasuomalaisia verbejä, eli ne eivät ole lainattuja muista kielistä (Flint 1979: 17). Tässä mielessä tämä luettelo on erityisen mielenkiintoinen tutkittaessa verbiensä ilmaisemien merkityksiä.

Kandidaatintutkielmaani kirjoittaessani minua kiinnosti Yle-uutisten tutkiminen, ja pidin myös selkouutisista. Siksi aineiston valinnassa huomioni kohdistui selkosuomeen. Toisaalta minua kiinnosti myös «elävämpi» suomen kieli, ja tähän löysin erinomaisen ratkaisun – selkomukautukset. Vaikka Eve Hietamiehen *Numeroruuhka*-romaanin kuuluu kaunokirjallisuuteen, se on suurimmaksi osaksi kirjoitettu puhekielellä, mikä antaa vaikutelman aidosta suomen kielestä. Tämän vuoksi valitsin aineistokseni Hanna Männikkölahden tekemän selkomukautuksen. Tämä perheromaani kertoo isän elämästä, joka kasvattaa poikaansa yksin ja selviytyy vaikeuksista, jotka liittyvät työttömäksi joutumiseen ja ongelmiin parisuhteissa. Koska romaanissa kuvataan hahmojen ongelmia, tunteita ja ajatuksia, jotka usein ilmaistaan 1.

persoonassa, aineistossa esiintyy paljon modaaliverbejä. Modaalisuuden kautta voidaan tuoda esiin puhujan asenne tai suhtautuminen asioihin (Lyons 1977: 452). Hahmojen fyysiset ja moraaliset olotilat ilmaisemiseen dynaamiset modaaliverbit sopivat erityisen hyvin.

Tutkielman tutkimuskysymys on: Miten dynaamisia modaaliverbejä käytetään Eve Hietamiehen *Numeroruuha*-romaanin selkomukautuksessa? Siihen kysymykseen vastataan keräämällä kaikki lauseet, joissa dynaamisia modaaliverbejä esiintyy, ja analysoimalla niitä sekä semanttisesti että morfosyntaktisesti. Tutkimuskysymykseen vastaamiseksi käytän kvalitatiivista ja kvantitatiivista menetelmää. Käyttämällä kvantitatiivista menetelmää lasken, kuinka monta Flintin luetteloon kuuluvaa dynaamista modaaliverbiä esiintyy aineistossa. Lisäksi laadin taulukon, jossa merkitään, mitkä verbit esiintyvät aineistossa ja kuinka monta kertaa. Näiden tietojen perusteella selviää, mitkä dynaamiset verbit esiintyvät useammin, mitkä harvemmin ja mitkä eivät esiinny lainkaan. Lisäksi kvalitatiivinen menetelmä mahdollistaa tarkemman analyysin dynaamisten modaaliverbien käytöstä, merkityksistä ja syntaktisista rakenteista. Erityistä huomiota kiinnitetään muun muassa dynaamisen modaaliverbin täydennykseen.

Vaikka selkomukautus on yleensä alkuperäistä tekstiä lyhyempi ja lauseet ovat morfosyntaktisesti yksinkertaistettuja, Vaikka selkomukautus on yleensä alkuperäistä tekstiä lyhyempi ja lauseet ovat morfosyntaktisesti yksinkertaistettuja, verbit ovat edelleen keskeisessä roolissa, ja niiden joukossa voi esiintyä myös modaaliverbejä. Tästä näkökulmasta on myös mielenkiintoista, kuinka paljon nimenomaan modaaliverbejä ja erityisesti dynaamisia verbejä esiintyy selkomukautuksessa ja vaikuttaako puhekielisyys selkotehtin selkeyteen. Tässä yhteydessä tutkimuskysymyksen lisäksi minulla on myös muutamia tavoitteita: 1) selvittää, kuinka monipuolisesti ja vaihtelevasti dynaamisia verbejä käytetään selkotehtissä 2) mitkä tekijät voivat vaikuttaa siihen, minkä dynaamisen modaaliverbin puhuja valitsee ilmaistakseen ajatuksensa? 3) onko selkotehti todella aina yksinkertaistettu ja helppo juuri suomea opiskeleville? Palaan näiden tavoitteiden pohdintaan tutkimuksen lopussa tehden omia oletuksiani. Kolmas tavoite on minulle erityisen mielenkiintoinen, koska selkomukautusta lukiessani huomasin sen vaikeuden, erityisesti kieliopin ja puhekielen muotojen osalta. Suomea toisena kielenä opiskelleena tiedän, että aineistossa esiintyvät rakenteet voivat olla vaikeita ymmärtää jopa keskitason taitoisten lukijoiden kannalta.

Näin ollen pidän tutkimustani tärkeänä monista syistä. Ensimmäkin ymmärrys siitä, miten dynaamisia verbejä käytetään, on hyödyllistä minulle, koska opiskelen suomea toisena kielenä. Toiseksi tulokset ovatkin hyödyllisiä muille opiskelijoille, erityisesti jos heidän äidinkielessään ei ole monille näistä verbeistä vastineita. Kolmanneksi voin hyödyntää tätä tietoa tulevassa opetusurassani. Lisäksi tämä maisteritutkielma on tärkeä selkosuomeen ja dynaamisten verbien tutkimuksen kehittämiseksi, sillä molemmat aiheet eivät ole vielä riittävästi tutkittuja.

Seuraavassa luvussa 2 tarkastelen modaalisuutta käsitteleviä tutkimuksia yleisesti sekä eri tapoja ilmaista modaalisuutta. Sen jälkeen käsittelen modaalisuuden eri lajeja ja sitä, miten dynaamisia modaaliverbejä on aiemmin tutkittu. Koska tutkimusaineistona on selkomukautus, perehdyn myös aiempiin selkokieltä koskeviin tutkimuksiin sekä selkosuomen määritelmään ja keskeisiin piirteisiin. Tämän jälkeen luvussa 3 esittelen tutkimusaineiston, jonka olen valinnut, eli Hanna Männikkölahden selkomukautuksen *Numeroruuhka*. Lisäksi käsittelen, miten aion soveltaa kvantitatiivista ja kvalitatiivista menetelmää tässä tutkimuksessa. Luku 4 on dynaamisten modaaliverbien analyysi Hanna Männikkölahden *Numeroruuhka*-selkomukautuksessa. Analyysin rakenne perustuu omaan dynaamisille modaaliverbeille laatimaani semanttiseen luokitteluun. Verbien ilmaisemien merkitysvivahteiden perusteella erotan kuusi ryhmää, joista jokaisesta käsittelen luvun 4 alaluvuissa: 4.1 Yleistä mahdollisuutta ilmaisevat modaaliverbit; 4.2 Kykyjä ja taitoja ilmaisevat modaaliverbit; 4.3 Ajan ja paikan ehtoja ilmaisevat modaaliverbit; 4.4 Riittävyttä ilmaisevat modaaliverbit; 4.5 Ulkoisia ja sisäisiä olosuhteita ilmaisevat modaaliverbit; 4.6 Sietokykyä ilmaisevat modaaliverbit. Tutkielman päättää luku 5, jossa teen yhteenvedon dynaamisen modaalisuuden verbien analyysistä ja muotoilen vastaukset luvussa 1 esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Lisäksi esitän omia oletuksiani tutkimuksen lisätavoitteisiin liittyen. Viimeisessä luvussa esittelen myös kaksi luokittelua *Numeroruuhka*-selkomukautuksessa esiintyneille dynaamisille modaaliverbeille: ensimmäinen luokittelu perustuu dynaamisten modaaliverbien merkityksiin, ja toinen luokittelu perustuu modaaliverbin saamaan infinitiivitäydennykseen.

2 Teoriakehys

Tutkiaksemme dynamisten modaaliverbien käyttöä *Numeroruuhka*-selkomukautuksessa tarkastelen ensin modaalisuutta koskevia tutkimuksia yleisesti: miten modaalisuus ilmenee suomen kielessä ja mikä on modaaliverbien rooli. Lisäksi käsittelen kaikkia modaalisuuden

lajeja sekä sitä, miten dynaamisia modaaliverbejä on aiemmin tutkittu. Koska modaalisuuden kategoria vaihtelee eri kielissä ja modaalisuuden tutkimus suomen kielessä on vähäisempää kuin monissa muissa kielissä, dynaamisten modaaliverbien tutkiminen ei ole yksiselitteistä. Koska tutkimusaineistona on selkomukautus, tarkastelen myös aiempia selkokieleen liittyviä tutkimuksia sekä sitä, mitä selkosuomi on.

2.1 *Modaalisuus*

Nykyaikana modaalisuuden käsitettä käytetään laajasti ja monin eri tavoin. Tosiasia on, että termejä *mood* ja *modality* ei voida käyttää selittämättä tämän termin merkitystä ja sen tulkintaan liittyviä ongelmia (Auwera, J. van der, & Nuyts, J. 2014: 28). Tässä suhteessa käytän Isoa suomen kielioppia (VISK) pohjana, mutta käsitteitä on tietysti tarkasteltava eri näkökulmista eri lähteitä käyttäen.

Modaalisuus on semanttinen kielenilmiö, joka ilmaisee asiointilan todenmukaisuutta ja toteutumismahdollisuuksia, kuten varmuutta, todennäköisyyttä ja mahdollisuutta, sekä välttämättömyyttä, pakollisuutta ja lupaa. Lisäksi modaalisuus ilmaisee toivotusta ja riippuvuutta joistakin ehdoista. (VISK §1551.)

Modaalisuuden merkitystä ilmaistaan eri keinoilla, jotka käsitellään tarkemmin seuraavassa osassa. Kaikista modaalisuuden ilmaisemisen keinoista tutkimuksessani erityistä kiinnostusta herättävät modaaliverbit. Kuitenkin aluksi tarkastellaan kaikkia mahdollisia modaalisuuden ilmaisemisen keinoja suomen kielessä.

2.1.1 *Modaalisuuden ilmaisuvälineet*

Yleisesti ottaen kielitieteessä on useita tapoja ilmaista modaalisuutta. Bybeen ja Fleischmanin (1995: 2) mukaan käytetään morfologisia, leksikaalisia, syntaktisia ja intonaatioilmaisuvälineitä. Samanaikaisesti fenistiikassa on tapana ensinnäkin jakaa modaalisuuden ilmaisuvälineet kieliopillisiin ja leksikaalisiin. Ensin käsittelen leksikaaliset ja sitten kieliopilliset muuntaen yleisimmät keinot taulukoiksi. Havainnollisuuden lisäämiseksi sekä paremman ymmärryksen takaamiseksi lisään myös esimerkkejä. On tärkeää korostaa, että

modaalisuuden leksikaaliset ja kieliopilliset ilmaisukeinot voivat täydentää toisiaan, mutta ne voivat myös toimia vaihtoehtoisesti tai osittain päällekkäin.

Taulukko 1. Leksikaaliset modaalikeinot

Modaalikeinon nimi		Modaalikeinon esimerkit	Esimerkkilause
Modaaliset adjektiivit		<i>ilmeinen, mahdollinen, selvä, varma</i>	Aina tietenkin <i>on mahdollista</i> , että Joose tulee tänä iltana (Larjavaara 2007: 406)
Modaaliverbit	välttämättömyyttä ilmaisevat modaaliverbit	<i>joutua, pitää, tarvita, täytyä</i>	Hän <i>joutuu</i> sairaalaan (Flint 1980: 74)
	mahdollisuutta ilmaisevat modaaliverbit	<i>mahtaa, saattaa, taitaa, voida</i>	Pekka <i>voi</i> uida joka päivä (Flint 1980: 17)
Performatiiviverbit		<i>ilmoitetaan, kutsun, pyydän, sanotaan, vaadin</i>	Kun palaamme hotelliin, <i>pyydän</i> ettette kerro ystävillestänne tästä päivästä (VISK §1671)
Modaaliset adverbit ja partikkelit		<i>ehkä, ilmeisesti, kai, kenties, kuulemma, tiettävästi, varmaan, varmasti</i>	Huomenna <i>kuulemma</i> on auringonpimennys (Larjavaara 2007: 408)

Taulukossa 1 esitetään modaalisuuden ilmaisemisen yleisimmät leksikaaliset välineet (VISK §1558). Laajemman aineiston tueksi käytän esimerkkejä muista lähteistä kuten Larjavaara (2007), Flint (1980) ja VISK (§1671).

Kuten aiemmin mainittiin, fennistiikalle on tyypillistä erottaa modaalisuuden ilmaisemisessa paitsi leksikaaliset myös kieliopilliset keinot. Kieliopillisten ilmaisuvälineiden ryhmän esitän havainnollisuuden vuoksi myös taulukon muodossa.

Taulukko 2. Kieliopilliset modaalikeinot

Alaryhmä	Modaalikeino	Esimerkkilause
Verbimodukset	<i>Imperatiivimodus</i>	<i>Ottakoot</i> kaikki tavarat mukaansa / Tässä pitää olla allekirjoitus (VISK §1591)
	<i>Konditionaali</i>	Näytät niin tyylikkäältä, että <i>sopisit</i> <i>seisomaan</i> vaikka presidentinlinnan kulmalle (VISK §1592)
	<i>Potentiaali</i>	Tämä muistomerkki <i>lienee pystytetty</i> 1700-luvulla (VISK §1597)
Evidentiaalisuus	<i>verbin pluskvamperfekti</i>	Kauden lopussa Sauberille kerrottiin uutiset. Moottorintoimittaja <i>oli tehnyt</i> sopimuksen McLarenin kanssa. (VISK §1557)
	<i>verbin perfekti</i>	Ei kaatuneita tuoleja, ei rikkoutuneita astioita, surmaaja <i>on tehnyt</i> täydellisen yllätyksen tai Sonja Mikkola <i>on tuntenut</i> hänet niin hyvin, ettei ole edes ujostellut (VISK §1557)
Modaalinen lausekonstruktio	nessiivirakenne <i>X:n</i> <i>täytyy/on tehtävä/on</i> <i>aika/hyvä tehdä Y</i>	<i>Minun täytyy</i> nyt lopettaa, koska virta loppuu juuri akusta. (Larjavaara 2007: 400)
	<i>verbiliitto on tehtävissä</i>	<i>Ovi on korjattavissa.</i> (VISK §1584)

Siten modaalisuus voidaan ilmaista eri tavoilla: syntaktisella, morfologisella, leksikaalisella tai jopa intonaatiolla. Modaalisuuden ilmaisukeinojen valinta riippuu usein siitä, millaista arviota tai asennetta puhuja haluaa ilmaista. Näiden ilmaisujen joukossa erityinen luokka ovat modaaliverbit, koska monien modaaliverbien merkitys voi vaihdella riippuen käyttökontekstista. Sen takia samat verbit usein ilmaista eri modaalisuuden lajeja ja niiden tyyppi voidaan määrittää vain kontekstin avulla.

Tämä ominaisuus seuraa myös modaalisuuden määritelmästä. Bybeen ja Fleischmanin (1995: 2) mukaan modaalisuus on semanttinen alue, joka liittyy kielten ilmaisemiin merkityselementteihin. Tältä osin seuraavassa luvussa on tärkeää puhua sekä modaalisuuden tyypeistä että kontekstin merkityksestä niiden määrittelyssä.

2.1.2 Modaalisuuden lajit

Modaalisuuden lajit viittaavat erilaisiin tapoihin ilmaista puhujan näkemyksiä, asenteita tai arvioita asioiden mahdollisuudesta, todennäköisyydestä tai välttämättömyydestä kielessä. Näihin lajeihin kuuluvat muun muassa modaaliverbit, modukset, modaaliset partikkelit ja adverbit, sekä muut erikoiset rakenteet, jotka tarjoavat erilaisia keinoja ilmaista modaalisuutta kielen välityksellä. Eri modaalisuuden lajit hyödyntävät osittain erilaisia tapoja ilmaista niitä kielessä. Aikaisemmin oli tapana puhua episteemisestä ja deonttisesta modaalisuuden lajeista. Vasta vuonna 1979 Palmer ehdotti kolmatta lajea eli dynaamista modaalisuutta (Palmer 2001: 8), liittäen sen tapahtumamodaalisuuteen (Palmer 2001: 70). Nykyaikana on yleisesti hyväksyttyä, että modaalisuutta on kolme päälajea: episteeminen, deonttinen ja dynaaminen.

Episteeminen modaalisuus ilmaisee puhujan käsityksiä, tietämystä tai johtopäätöksiä asioiden varmuudesta, todennäköisyydestä tai mahdollisuudesta. Tällä modaalisuuden tyyppillä usein ilmaistaan puhujan (epä)varmuudesta ja ennusteita tai arvioita tulevista tapahtumista. Episteeminen modaalisuus ilmenee selkeimmin sekä partikkeleiden ja adverbien että moduksista potentiaalin kautta. Joskus episteeminen modaalisuus ilmaistaan passiivimuotoisilla verbeillä *ennustaa*, *arvioida* ja *arvella*. Kysymyslausetta myös käytetään ilmaisemaan epätietoisuutta, mikä viittaa episteemiseen. Modaalisten verbien joukossa *saatta* ja *taitaa* ovat tyyppillisiä episteemisille merkityksille. Esimerkiksi lauseessa *Se taitaa onnistua* puhujan ilmoitus ilmaisee todennäköisyyttä (VISK §1556).

Deonttisella modaalilla ilmaistaan sekä puhujan tahtoa että puheyhteisön normeja. Siihen kuuluu velvollisuus ja lupa. Tähän tyyppiin ilmaisukeinoina kuuluu sekä lupaa ilmaisevat modaaliverbit *voida* ja *saada* ja nesessiivi rakenne *on lupa*, että velvollisuutta merkitsevat nesessiiviverbit ja -rakenteet. Esimerkiksi lauseessa *Meillä kun ei ole tanssia niin iltaisin sopii tulla kesävaatteissa*, myös *shortseissa* puhuja ilmoittaa, että saa tulla kesävaatteissa (VISK §1554).

Dynaaminen modaalisuus ilmaisee pakkoa ja välttämättömyyttä tai fyysistä kykyä ja mahdollisuutta toimia. Modaaliverbejä, verbirakenteita ja modaalisia adjektiiveja käytetään yleensä tapoina ilmaista dynaamista modaalisuutta. Esimerkiksi lauseessa *Jaksan nostaa 20 kiloa* puhuja ilmoittaa, että hänellä on fyysinen kyky tehdä toiminto, eli nostaa tätä painoa (VISK §1554).

2.1.3 *Modaaliverbejä käsittelevien aiempien tutkimusten katsaus*

Modaalisuuden aihetta kielellisenä kategoriana on tutkittu pitkään. Tutkijat ovat kuitenkin kiinnittäneet huomionsa modaalisten verbien aiheeseen varsin myöhään. Suomen kielen tutkimuksessa niitä ovat tutkineet 1950-luvulta lähtien Siro (1951), Laitinen (1989) ja Kangasniemi (1992). Kuitenkin varhaisissa tutkimuksissa modaaliverbeiksi nimitettiin mahdollisuutta ja propositiaalista asennetta ilmaisevia verbejä, jotka esiintyvät infinitiivin kanssa. Vasta 1970-luvulta lähtien modaaliverbien luokkaan kuuluu sekä mahdollisuutta ilmaisevia että nesessiivisiä verbejä.

Tutkijat olivat kuitenkin usein eri mieltä keskenään modaaliverbien määrittelystä ja niihin sisältyvistä sävyistä. Esimerkiksi Kangasniemi (1992: 291) mainitsee vain 14 verbiä, jotka ovat modaalisia: *voida, saada, saattaa, sopia, taitaa, mahtaa, pystyä, kyetä, päästä, pitää, täytyä, tulla, joutua* ja *tarvita*. Niin pieni määrä korostettuja verbejä johtuu tiukasta rajoituksesta – dynaamisen, deonttisen tai episteemisen mahdollisuuden tai välttämättömyyden selkeästä ilmauksesta. Eli nämä 14 verbiä täyttävät semanttisen määritelmän. Tältä osin niin tiukka määritelmä on liian rajoittava, koska liian moni verbi jää tämän luettelon ulkopuolelle. Tämä koskee erityisesti mahdollisuuden ja riittävyyden verbejä, joita Flint käsiteli (1979: 87-88). Hänen luettelonsa mukaan tällaisiin verbeihin kuuluu 45 modaaliverbiä.

Tämän vuoksi on melko vaikeaa erottaa modaaliverbit ei-modaaliverbeistä sekä erottaa dynaamisen modaalisuuden verbit muista tyypeistä. Siksi Flintin luettelo on erityisen kiinnostava tutkimuksen kannalta. Kangasniemen (1992: 291) mukaan tällaiset verbit leksikaalisesti viittaavat siihen, mistä välttämättömyys tai mahdollisuus riippuu. Tässä luvussa tarkastelin, miten modaaliverbejä on tutkittu suomen kielitieteessä ja seuraavassa luvussa tarkastelen, mitä ongelmia on syntynyt dynaamisen modaalisuuden verbien määrittelyssä.

2.1.4 Dynaamisten modaaliverbien määrittely

Modaalisuuden ilmaisukeinojen ja modaalisuuden eri tyypit huomioon ottaen modaaliverbit ovat minulle erityisen kiinnostavia. Tässä osiossa tarkastellaan verbejä yhtenä modaalisuuden ilmaisukeinona.

Modaaliverbit ovat yksi modaalisuuden ilmaisukeinoista. Tässä suhteessa voin sanoa, että käyttämällä modaaliverbejä voi ilmaista jokaista kolmesta modaalisuuden lajista. Sama verbi voi kuitenkin viitata useisiin modaalisuuslajeihin samanaikaisesti, siksi ainoastaan kontekstin perusteella on mahdollista määrittää, mitä modaalisuuden lajia tietty modaaliverbi ilmaisee.

Lisäksi toinen ongelma on, että tutkijat luokittelevat modaaliverbejä monin eri tavoin, ja niiden kategoria määritellään tutkimuksissa eri lähestymistavoilla. Kuitenkin jotkut verbit tulkitaan yksiselitteisesti, eli ne ilmaisevat vain yhtä modaalisuuden lajia. Esimerkiksi *saattaa*, *taitaa* ja *mahtaa* määritellään yksinomaan episteemisesti ja *sopii*, *pitää*, *ei tarvitse*, *tulee* ja *kuuluu* tulkitaan usein deontistitulkintaisesti. Modaaliverbit eroavat toisistaan semanttisesti lisäksi siinä suhteessa, mitä implikaatioita niihin liittyy (VISK §1562).

Tässä suhteessa minua erityisesti kiinnostavat dynaamisen modaalisuuden verbit, koska tällaisten verbien yhteistä luetteloa ei ole olemassa. Tähän on vaikuttanut se, että alun perin modaliteettia käsiteltiin ainoastaan episteemisenä tai deonttisena ilmiönä. Vasta vuonna 1979 Palmer ehdotti dynaamista modaalisuutta (Palmer 2001: 8). Myöhemmin Perkins (1983: 11) määritteli dynaamisen modaalisuuden ilmaisuksi, joka kuvaa olosuhteiden ja toteutumattomien tapahtumien välistä suhdetta fysiikan, kemian ja biologian lakien mukaisesti. Kuitenkin tarkin määritelmä esitettiin myöhemmin Kangasniemen tutkimuksessa (1992: 2). Sen mukaansa dynaamiset modaaliverbit ilmaisevat toiminnan ja käyttäytymisen fyysisiä, mentaalisia, instrumentaalisia sekä ympäristöön liittyviä mahdollisuuksia.

2.2 Selkokieli

Selkokieli on suomen kielen muoto, joka pyrkii helpottamaan tekstin ymmärtämistä ja lukemista. Selkokeskuksen mukaan selkokieli on suunnattu niille, joilla on vaikeuksia

ymmärtää tai lukea yleiskieltä. Selkokielen muoto on sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan mukautettu ymmärrettävämmäksi ja luettavammaksi kuin yleiskieli.

Kuitenkin termi *selkokieli* ei syntynyt heti, vaan alun perin vastaavia tekstejä kutsuttiin toisella termillä *helppolukuinen*. Näin ollen vasta vuonna 1978 syntyi ajatus korvata käsite helppolukuinen kirjallisuus uudella termillä *selkokirjallisuus*. (Virtanen 2009: 18.)

Suomeen laajempi kiinnostus selkokirjallisuutta kohtaan tuli melko myöhään, mutta prosessia nopeutti Pohjoismainen yhteistyö, joka alkoi vuonna 1986. Tällaisilla selkokirjallisuuteen keskittyneillä keskusteluilla oli merkittävä vaikutus Suomeen, mikä johti 1980-luvun lopulla selkokirjallisuuden tukijärjestelmän perustamiseen (Virtanen, *Selkokirjoista selkokieleen*, s. 93-94). Vuonna 1988 julkaistiin raportti nimeltä *Selkokieliyöryhmän muistio*, jossa esitettiin selkeät suositukset selkokirjallisuuden tukijärjestelmän perustamiseksi Suomeen. Sen jälkeen poliittiset päättäjät ymmärsivät asian merkityksen, ja vuonna 1990 selkokieliyöryhmä aloitti toimintansa (Virtanen, *Selkokirjoista selkokieleen*, s. 95).

Kaikki nämä peräkkäiset toimet vaikuttivat myönteisesti selkokirjallisuuden kehitykseen Suomessa. Vuonna 1983 julkaistiin ensimmäinen selkokirja *Poliisit perässä*, Pertti Rajalan käännöskirja. Aluksi artikkelit ja kirjat oli kuitenkin suunnattu kehitysvammaisille, ja kaunokirjallisuus nousi huomion kohteeksi vasta myöhemmin.

Selkomukautuksia kaunokirjallisuudesta on alettu tuottaa vuodesta 1990 lähtien. Silloin siis ilmestyi Pertti Rajalan ensimmäinen selkomukautus, mukautus *Isoisää etsimässä* -romaanista (Arti Sainio, *Oikeus kelpo tarinoihin*, s. 131).

Vaikka selkokieli ei ole erillinen kieli, sillä on omat kielelliset erityispiirteensä. Selkokielelle on tyypillistä sekä välttää murre sanoja ja erikoiskielten sanoja että käyttää valtaosin jokapäiväisiä sanoja (Virtanen 2009: 82). Tärkeintä on tekstin ymmärrettävyys kaikille ryhmille, joille selkokieli on tarkoitettu, eli terveysongelmista kärsiville ihmisille, joiden on vaikea ymmärtää tekstejä, sekä suomea vieraana kielenä puhuville ihmisille. Virtasen mukaan (2009: 83) yleisen ymmärtämisen tulisi saavuttaa 75 %, ja yksityiskohtien ymmärtämisen 95 %.

Ymmärtämisen helpottamiseksi on tapana välttää pitkiä ja monimutkaisia sanoja sekä valita tutuimpia ja yleisimpiä sanoja. Lisäksi yleisimpien sanojen luettelon sanat ovat jo yleensä lyhyitä ja yksinkertaisia. Virtasen mukaan (2009: 89) selkotekstissä on hyvä välttää metaforia ja monimerkityksisiä sanoja tai ilmauksia, jotta lukija ei eksyisi tulkintoihin. Vaikka lyhyiden sanojen käyttö sopii erinomaisesti selkotekstiin, lyhenteitä tulisi välttää.

Lisäksi selkokielelle on tyypillistä välttää sekä vaikeita sijanmuotoja ja vervimuotoja että passiivia (Virtanen 2009: 94). Näin ollen abessiivin, komitatiivin, instruktiivin, potentiaalın, pluskvamperfektin ja liitepartikkelien käyttö selkokielessä tulisi minimoida. Selkokielen syntaktinen erityispiirre on lyhyiden lauseiden käyttö, joissa yleensä ilmaistaan vain yksi tärkeä asia. Sananjärjestys on yleensä suora, ja lauseen alussa käytetään tuttua asiaa, kun taas uusi asia sijoitetaan lauseen loppuun (Virtanen 2009: 97-98). Tällaiset välineet auttavat lukijaa paremmin omaksumaan tiedon, joka on jaettu erillisiin osiin. Virtasen (2009: 101) mukaan selkokielessä on hyvä käyttää erilaisia sidoskeinoja, jotka sitovat lauseet toisiinsa.

Lyhyiden sanojen ja lauseiden käytön lisäksi koko teksti tulisi tiivistää. Se tuli erityisesti esiin, kun käsiteltään kaunokirjallisten tekstien mukautuksia, eli silloin, kun on kyse selkomukautuksesta. Leena Sipilä on laskenut lähtöteoksen sanamäärän selkomukautuksessa, hänen tutkielman mukaan se on keskimäärin 19% (Sainio 2006: 138). Lisäksi Sainio (2006: 139) toteaa, että selkomukautus yksinkertaistaa alkuperäistekstiä myös jakamalla tekstin osiin. Esimerkiksi nämä voivat olla kappaleita, jotka sisältävät yhden ajatuksen.

Seuraavassa luvussa esittelen aineiston, jonka olen valinnut selkokielen analyysiä varten, sekä selitän menetelmän, jota olen käyttänyt dynaamisten modaaliverbien analysointiin aineistossa.

3 Aineisto ja tutkimusmenetelmä

Aiemmassa Teoriakehys-osiossa kuvatut haasteet herättivät kiinnostukseni, erityisesti vaikeudet määritellä ja rajata, mitkä modaaliverbit kuuluvat dynaamisiin. Tässä yhteydessä erityisen mielenkiintoinen on Flintin työ, joka listaa 45 tällaista verbiä (1980: 59-60). Lisäksi nämä verbit ilmaisevat suuntautuneisuutta, mikä on yleensä suomen kielelle ominaista. Flintin väite saa tukea Kangasniemeltä (1992: 48). Tämän lisäksi 45 verbin listasta peräti 38 verbiä ovat kantasuomalaisia. Vain 7 verbiä on lainattu muista kielistä, ja suurin osa ei ole

lainaperäisiä lainkaan (Flint 1979: 17). Tästä syystä Flintin listaamat verbit ovat merkittäviä semanttisessa kontekstissa, sillä monilla näistä verbeistä ei ole tarkkaa vastinetta muiden kielten käännöksissä.

Siksi on erityisen mielenkiintoista tarkastella, miten tällaisia verbejä käytetään suomen kielessä. Tätä tarkoitusta varten olen valinnut selkotekstin, joka on suurimmaksi osaksi kirjoitettu dialogimuotoon ja sisältää runsaasti puhekielisiä ilmauksia.

3.1 Aineisto

Tutkielmani aineistona on Hanna Männikkölahden vuonna 2023 julkaistu selkomukautus *Numeroruuhka*. Vuonna 2022 ilmestynyt alkuteos on Eve Hietamiehen kirjoittama. Tässä kaunokirjallisessa teoksessa kuvataan yksinhuoltajan arkea ja elämänmuutoksia tunteikkaasti ja humoristisella otteella. Kirjan genre on perheromaani, huumori ja sarjakertomus.

Seuraavassa luvussa esittelemääni analyysia varten tarvitsin myös alkuperäisteoksen. Se on tarpeen joidenkin verbien merkityksen vivahteiden ymmärtämiseksi joissakin lauseissa, kun selkokirja ei riittänyt ymmärtämiseen. Joissakin esimerkeissä sisäinen konteksti riittää, eli leksikaaliset ja kieliopilliset muodot antavat ymmärtää, mitä tarkalleen ottaen analysoitu verbi ilmaisee. Kuitenkin joissakin tapauksissa oikean merkityksen ymmärtämiseksi tarvitaan laajempi konteksti, joka sisältää viereiset lauseet tai jopa laajemman kontekstin, kuten tekstin juonen kehityksen, mikä edellyttää ulkoisen kontekstin käyttöä puhujan merkitysten ja aikomusten oikeaksi tulkinnaksi.

Tällaiset vaikeudet, joihin olen törmännyt, johtuvat selkotekstien piirteistä, joista kirjoitin aiemmin. Erityisesti aineistossani alkuperäisteoksessa ei ole lukujakoa, kun taas selkomukautus on jaettu lukuihin, joilla on omat otsikkonsa. Lisäksi selkomukautuksessa tekstin määrä on huomattavasti vähäisempi kuin alkuperäisteoksessa. Tällaiset tyypilliset ilmiöt ilmenevät aineistossani, ja ne vaikeuttivat ajoittain verbien merkityksen ymmärtämistä.

Lisäksi aineistossani hahmot keskustelevat melko usein puhekielellä. Selkomukautus sisältää runsaasti dialogeja ja monologeja. Siksi tämä aineisto sopii erinomaisesti valitun aiheen analyysiin, sillä se tarjoaa mahdollisuuden tarkastella suhteellisen aitoa ja elävää suomen kieltä. Tätä tarkoitusta varten käytän sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista analyysimenetelmää.

3.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkielmassani sovellan kvalitatiivista menetelmää, joka mahdollistaa tarkemman analyysin siitä, miten dynaamiset modaaliverbit esiintyvät tekstissä, millaisia merkitysvivahteita ne ilmentävät ja millaisiin syntaktisiin rakenteisiin ne sijoittuvat. Käytän apumenetelmänä kvantitatiivista menetelmää, eli lasken kuinka paljon dynaamisia modaaliverbejä esiintyy aineistossa ja mitkä ne ovat.

Olen poiminut selkomukautuksesta kaikki lauseet, joissa dynaamisia modaaliverbejä käytetään. Verbiluettelona olen käyttänyt Flintin listaa (1980: 59-60). Tämän seurauksena keräsin 119 esimerkkiä. Näissä esimerkeissä esiintyy yhteensä 19 Flintin listan 45:stä modaaliverbistä (liite 1).

Kvalitatiivista menetelmää käyttäen olen perustanut analyysini Kangasniemen mallia (1992). Tämän mallin mukaan analyysissa keskityin erityisesti siihen, onko modaaliverbillä täydennys ja missä muodossa se esiintyy. Yleisimpiä modaaliverbien täydennyksiä ovat ei-modaaliverbit joko A-infinitiivissä tai MA-infinitiivissä. Modaaliverbin tärkein kieliopillinen ominaisuus on infiniitivitäydennyksen läsnäolo (VISK §1564). Toisaalta joskus tällaista infiniitivitäydennystä ei ole, mikä voi viitata ellipsiin (VISK §1195). Yleensä modaaliverbiin liitetään ei-modaalinen infiniittiverbi täydennyksenä. Joskus modaaliverbin infiniitivitäydennyksenä toimii toinen modaaliverbi ja tässä tapauksessa modaaliverbit muodostavat siis verbiketjuja (VISK §1564).

Toisaalta on myös tärkeää pitää mielessä, että Kiurun (1977) ja Flintin (1980) tutkimusten mukaan modaalisuus on semanttinen ilmiö. Koska myös modaaliverbin käsite on semanttinen luokka, on mahdotonta määrittää verbin modaalisuutta vain morfosyntaktisten ominaisuuksien perusteella. Tässä suhteessa analyysiin ei riitä pelkkä lause esimerkkinä, vaan usein on kiinnitettävä huomiota myös kontekstiin. Morfosyntaktisen analyysin lisäksi tarkastelin siis verbejä ja lauseita myös semanttisesti, eli sitä, mitä ne tarkalleen ilmaisevat. Tätä varten käytin seuraavia semanttisia luokituksia: VISK (§1567), Kangasniemi (1992), Flint (1980: 59-60).

Seuraavassa osassa tarkastelen 19 dynaamisen modaaliverbin morfosyntaktisia ja semanttisia piirteitä.

4 Dynaamiset modaaliverbit aineistossa

Modaaliverbin muoto on tärkeä merkityksen ilmaisemisessa. Näin ollen dynaaminen verbi myönteisessä muodossa ilmaisee ehtojen riittävyuden toiminnan suorittamiseen. Dynaaminen verbi negatiivisessa muodossa ilmaisee toiminnan suorittamisen edellytysten riittämättömyyttä. Lisäksi kun dynaamiseen verbiin liittyy *ko*-kysymysliite, se ilmaisee epäilyn toiminnan suorittamisen edellytysten riittävydestä.

Verbin muodon lisäksi sen täydennys on tärkeä ominaisuus. VISK:n (§1564) mukaan modaaliverbit saavat täydennyksekseen joko A-infinitiivin perusmuodossa tai MA-infinitiivin illatiivissa. On kuitenkin muita tapauksia, joissa tällainen määritelmä on liian rajoittava. Kangasniemi (1992) korosti myös muiden tapausten mahdollisuutta, jolloin infinitiiviobjektia ei ole. Hän pohtii tutkimuksessaan (1992: 57) myös modaalisen ja ei-modaalisen verbin erottamisen mahdottomuutta vain infinitiiviobjektin perusteella. Aineistosta löytyi 119 esimerkkilauseita, joissa käytetään dynaamisia modaaliverbejä. Onnistuin tunnistamaan 19 erilaista dynaamista verbiä. Suurin osa esimerkeistä vastaa modaalisuuden peruskriteeriä eli verbit saavat niissä infinitiivitäydennyksen. Kuitenkin jotkut verbit eivät saa infinitiivitäydennystä, mutta ilmaisevat silti selkeästi dynaamista modaalisuutta. Yhteenveto-osiossa käsittelen tarkemmin havaintoja analyysin tuloksista.

Jäsennelläkseni kaikki 19 verbiä analyysissä valitsin semanttisen näkökulman. Kuitenkaan aiemmat luokittelut, kuten VISK (§1567) Flint (1980) tai Kangasniemi (1992), eivät täysin soveltuneet tähän tutkimukseen. Tämän vuoksi olen laatinut oman semanttisen luokittelun dynaamisille modaaliverbeille. Verbien ilmaisemien merkitysvivahteiden perusteella erotan kuusi ryhmää:

- 1) **Yleistä mahdollisuutta ilmaisevat modaaliverbit:** *voida, saattaa*
- 2) **Kykyjä ja taitoja ilmaisevat modaaliverbit:** *osata, pärjätä, pystyä*
- 3) **Ajan ja paikan ehtoja ilmaisevat modaaliverbit:** *ehtiä, joutua, päästä, mahtua*
- 4) **Riittävyttä ilmaisevat modaaliverbit:** *jaksaa, riittää, kelvata*
- 5) **Ulkoisia ja sisäisiä olosuhteita ilmaisevat modaaliverbit:** *kehdata, uskaltaa, kannattaa, sopia*
- 6) **Sietokykyä ilmaisevat modaaliverbit:** *kestää, sietää, suostua*

Käsittelen alla kunkin ryhmän omassa alaluvussaan. Aloitan **yleistä mahdollisuutta ilmaisevista modaaliverbeistä**. Tähän ryhmään kuuluvat *voida* ja *saattaa*. VISK:n (§1566) mukaan *voida* dynaamisena modaaliverbina viittaa fyysiseen tai henkiseen mahdollisuuteen suorittaa toiminta. *Saattaa*-verbi imperfektissä ilmaisee dynaamista yleistä mahdollisuutta tehdä jotain (VISK §1571).

Kykyjä ja taitoja ilmaisevat modaaliverbit kuten *osata*, *pärjätä* ja *pystyä* tarkoittavat mahdollisuutta suorittaa toiminta, edellyttäen tiettyjen kykyjen ja/tai taitojen olemassaoloa. VISK:n (§1567) mukaan *osata* ja *pystyä* kuuluvat voimisverbeihin ja *fyysiset edellytykset* -merkitysryhmään. *Pärjätä* viittaa myös voimiin, sekä fyysisiin että henkisiin. Aineistossa voidaan kuitenkin havaita myös tarkempia merkityksiä, liittyen taitojen ja kykyjen olemassaoloon. Esimerkiksi *pärjätä*-verbin kohdalla on usein vaikea määrittää tarkkoja ehtoja toiminnan toteutumiseksi, *osata*-verbi viittaa lisäksi tietoon ja luottamukseen.

Ajan ja paikan ehtoja ilmaisevat modaaliverbit kuten *ehtiä*, *joutua*, *päästä* ja *mahtua* tarkoittavat ainoastaan fyysistä mahdollisuutta toteuttaa toiminta, mikäli siihen on olemassa sopivat olosuhteet, kuten aika ja paikka. Ajan olemassaolo edellyttää vain *ehtiä*-verbiä, muilla tämän ryhmän modaaliverbeillä on samankaltaisia merkityksiä, mutta niissä on kuitenkin eroja. Aineistossa havaitaan lisämerkityksiä, esimerkiksi verbeille *päästä* ja *joutua* lisämerkitys on tilannekohtainen muutos, kun taas *mahtua*-verbille lisämerkitys on esineen ja tilan koon vertaaminen.

Neljänteen ryhmään, eli **riittävyyttä ilmaiseviin verbeihin**, kuuluvat verbit *jaksaa*, *riittää* ja *kelvata*. Tässä ryhmässä erottuu *jaksaa*-verbi, koska se ilmaisee energian riittävyyttä toiminnan suorittamiseen. Verbit *kelvata* ja *riittää* ovat merkitykseltään samankaltaisia, mutta eroavat toisistaan. *Kelvata*-verbi tarkoittaa, että toiminta hyväksytään, koska se on riittävän hyvä, kun taas *riittää*-verbi viittaa määrälliseen riittävyuteen, eli siihen, että jotakin on tarpeeksi.

Seuraavaan ryhmään, eli **ulkoisiin ja sisäisiin olosuhteisiin liittyviin modaaliverbeihin**, kuuluvat nämä verbit: *kehdata*, *uskaltaa*, *kannattaa* ja *sopia*. Tämän ryhmän verbit tarkoittavat, että toiminnan suorittaminen riippuu ulkoisista tai sisäisistä olosuhteista. Aineistossa *kehdata*-verbi ilmaisee sosiaalista epämukavuutta sekä esteitä, jotka johtuvat sisäisistä ja subjektiivisista syistä, kun taas *uskaltaa*-verbi puolestaan viittaa ainoastaan ulkoisten olosuhteiden vaikutukseen. *Kannattaa*-verbi ilmaisee arvioivan katsannon toimintaan. Lisäksi aineistossa *sopia*-verbi ilmaisee vain ihmisen sisäiseen järjestelmään tai toimintaan liittyviä ominaisuuksia.

Sietokykyä ilmaisevat modaaliverbit kuten *kestää*, *sietää* ja *suostua* ilmaisevat siis kestävyyskyvyn vaikutusta toiminnan jatkamiseen tai lopettamiseen. Verbit *kestää* ja *sietää* ilmentävät mielen ja kehon rajoituksia, kun taas *suostua*-verbi viittaa ainoastaan mielen rajoituksiin. *Kestää* viittaa kriittisen sietokyvyn rajan saavuttamiseen, kun taas *sietää* viittaa toistuvaan toimintaan, minkä vuoksi siihen liittyvä sietokyky on joustavampi.

4.1 Yleistä mahdollisuutta ilmaisevat modaaliverbit

Löydettyjen 19 verbin joukossa kaksi erottuu selvästi muista, sillä ne eivät ole tyypillisiä dynaamisia modaaliverbejä. Kyseessä ovat verbit *voida* ja *saattaa*. Näistä *voida*-verbi kuuluu myös muihin modaalisuuden tyypeihin, kun taas *saattaa*-verbi tulkitaan yleensä episteemiseksi. Kuitenkin molemmat verbit ilmaisevat myös dynaamista sävyä.

Taulukko 3. Yleistä mahdollisuutta ilmaisevien modaaliverbien esiintymiskerrat

Modaaliverbi	Esiintymiskerrat
<i>voida</i>	36
<i>saattaa</i>	1

4.1.1 *Voida*

Voida-verbi on analysoinnin kannalta kaikkein haastavin, sillä se esiintyy kaikissa kolmessa modaalisuuden tyypissä: dynaamisessa, episteemisessä ja deonttisessa. Toisaalta *voida*-verbi ilmaisee useimmiten dynaamista merkitystä (Kangasniemi 1992: 315). Tämä käy ilmi myös aineistosta, sillä *Numeroruuhka*-selkomukautuksessa on löydetty 55 esimerkkiä *voida*-verbillä, ja näistä 36 esimerkissä *voida* sisältää dynaamisen merkityksen. *Voida*-verbin tarkoitteena on osoittaa, että lauseen subjekti kykenee tehtävään joko fyysisten tai henkisten ominaisuuksiensa ansiosta tai ulkoisten tekijöiden vuoksi (VISK §1566).

Flintin (1980: 59) mukaan *voida*-verbi kuuluu Mahdollisuus-alaryhmään. Myönteisenä se kuvaa siis mahdollisuutta suorittaa jokin toiminta, joka riippuu fyysisistä tai henkisistä olosuhteista. Vastaavasti kielto muodossa *voida*-verbi ilmaisee toiminnan suorittamisen

mahdottomuutta, ja tämä mahdottomuus johtuu fyysisistä tai henkisistä syistä. Morfosyntaktisesti *voida*-verbi yleensä toimii A-infinitiivitäydennyksen kanssa (Kangasniemi 1992: 26). Aineistossa *voida*-verbi esiintyy 23 kertaa myönteisessä muodossa ja 13 kertaa kielteisessä muodossa. Tarkastelen seuraavassa ensin *voida*-verbin mahdollisuuden merkitystä ja sitten mahdottomuuden merkitystä.

Myönteisenä *voida*-verbi esiintyy mahdollisuus suorittaa toiminto, joka johtuu fyysisistä, henkisistä tai tilannetekijöistä:

- 1) Siis jotain terapiasaunaa, jossa *voi ottaa* erilaisia hoitoja.
- 2) *Mä voin viedä* sut, Peippo sanoi.

Esimerkeissä 1 ja 2 *voida*-verbi saa *täydennykseksen* A-infinitiivit: *ottaa* ja *viedä*. Lisäksi esimerkeissä 1 *voida*-verbi esiintyy nollapersoonassa, mikä vahvistaa yleistyneen mahdollisuuden, eli että jossain (saunassa) jokin on mahdollista. Esimerkissä 2 *voida*-verbi ilmaisee fyysisistä mahdollisuutta viedä ihminen johonkin paikkaan.

Toisaalta raja muuntyyppisten modaalisuuden välillä ei ole aina ilmeinen. Tässä suhteessa jotkut esimerkit ilmaisevat dynaamisen merkityksen, mutta niillä on myös muita konnotaatioita. Joskus *voida*-verbi ilmaisee esimerkiksi hypoteettista mahdollisuutta, mutta samalla menetettyä tilaisuutta henkisistä tai fyysisistä olosuhteista johtuen:

- 3) Yritin ehdottaa, että minäkin *olisin voinut olla* isän kanssa sairaalassa, mutta Anita halusi tehdä kaiken itse.
- 4) Mitä tällainen työtön luuseri *olisi voinut sanoa*?

Esimerkeissä 3 ja 4 *voida*-verbi saa *täydennykseksen* A-infinitiivit: *olla* ja *sanoa*. Näissä tapauksissa *voida*-verbi esiintyy perfektin konditionaalissa, mikä vahvistaa tapahtuman hypoteettista luonnetta. Esimerkissä 3 *voida*-verbi siis ilmaisee menetettyä mahdollisuutta *olla* fyysisesti sairaalassa, mitä ei tapahtunut toisen henkilön rajoitusten vuoksi. Esimerkissä 4 puhuja viittaa itseensä 3. persoonassa luuseriksi, jolla ei ollut mahdollisuutta *sanoa* mitään. Tässä tapauksessa puhutaan henkisestä kyvystä.

Lisäksi samanaikaisesti dynaamisen merkityksen kanssa ilmaistaan joskus deonttista modaalisuutta (VISK §1569). Toisin sanoen *voida*-verbi tarkoittaa, että toiminta on mahdollista kun lupa on annettu ja tämä mahdollisuus liittyy fyysisiin tai henkisiin olosuhteisiin.

5) *Voidaanko tilata* pitsaa? se kysyi iloisesti.

6) Hei *voidaanko puhua* myöhemmin?

Esimerkeissä 5 ja 6 *voida*-verbi esiintyy passiivissa. Vaikka *me*-pronomini puuttuu, verbin muoto viittaa puhekieleen. *Ko*-kysymyksenä *voida*-verbi ilmaisee näissä tapauksissa jossain määrin lupaa, joka vaaditaan keskustelukumppanilta. Odotettu lupa mahdollistaa toiminnan suorittamisen. Esimerkissä 5 toiminta esiintyy A-infinitiivitäydennyksenä verbi *tilata*, eli pitsan tilaaminen on mahdollista, jos siihen on saatu lupa. Esimerkissä 6 toiminta esiintyy A-infinitiivitäydennyksenä verbi *puhua*, eli myöhemmin puhuminen on mahdollista, jos siihen on saatu lupa. Toisaalta molemmissa esimerkeissä *voida*-verbi ilmaisee myös dynaamista merkitystä, koska pitsan tilaaminen on fyysistä toimintaa ja kysymys voi olla myös yleisestä mahdollisuudesta, myös puhumisen lykkääminen viittaakin fyysiseen mahdollisuuteen.

Lisäksi kyse voi olla mahdollisuuden tarjoamisesta ja näissä tapauksissa *voida*-verbi esiintyy aineistossa 4 kertaa vain preesensin myönteisessä muodossa yksikön 2. persoonassa.

7) Jos haluat, *voit pyytää* luottamusmiehen mukaan keskusteluun.

8) *Sä voit nyt mennä* takaisin, Paavo sanoi vähän ennen koulua.

Esimerkeissä 7 *voida*-verbi saa täydennykseksen A-infinitiivin *pyytää*. Tässä lauseessa se tarkoittaa siis mahdollisuutta osallistua keskusteluun ja mahdollisuus liittyy keskustelukumppanin haluun, eli henkisiin kykyihin. Esimerkissä 8 *mennä* toimii *voida*-verbin A-infinitiivitäydennyksenä. Se tarkoittaa mahdollisuutta *mennä* takaisin, koska Paavo antaa luvan.

Lisäksi *voida*-verbi ilmaisee kysymyksen yleisestä mahdollisuudesta, luvasta ja samanaikaisesti fyysisestä mahdollisuudesta:

9) *Voinko mä auttaa* jotenkin?

Esimerkissä 9 *voida*-verbi saa täydennykseksen A-infinitiivin *auttaa*. Tässä esimerkissä *voida*-verbi, johon on liittynyt kysymyspartikkeli *-ko*, kuvaa siis avun tarjousta. Toisaalta puhuja odottaa lupaa, koska apu joko sallitaan tai hyväksytään. Samalla puhuja ilmaisee fyysisen ja henkisen kykynsä *auttaa*.

Kuitenkin yleisin merkitys *voida*-verbillä on fyysinen mahdollisuus suorittaa jokin toiminto:

10) Paavon huone pitäisi raivata, niin että isä *voi asua* siellä.

11) Me etsitään erityisesti toimittajaa, joka *voi tehdä* pitkiä reportaaseja.

Esimerkissä 10 ja 11 *voida*-verbi saa täydennykseksen A-infinitiivit: *asua* ja *tehdä*. Esimerkissä 10 kuvataan siis fyysinen mahdollisuus *asua* huoneessa. Tilaisuuden ehto on siivottu huone. Esimerkissä 11 *voida*-verbi tarkoittaa työn edellyttämää fyysistä kykyä ja taitoa *tehdä* pitkiä reportaaseja.

Voida-verbi myös esiintyy aineistossa kysymyslauseessa:

12) Kuinka *mä voin tietää*, missä sen tavarat on, kun en edes tiedä, mikä päivä on ja missä maassa olen?

13) Jos ukki kuolee, miten *mä voin* samaan aikaan *itkeä* ja *lukea* matikankokeisiin? se kysyi.

Näissä esimerkeissä *voida*-verbi saa täydennykseksen A-infinitiivin: *tietää*, *itkeä* ja *lukea*. Esimerkissä 12 *voida*-verbi ilmaisee fyysistä mahdollisuutta *tietää*. Kuitenkin, mikäli puhuja ei osaa perusasioita, osana kysymyslauseetta *voida*-verbi tarkoittaa tietämisen mahdottomuutta. Esimerkissä 13 *voida*-verbi tarkoittaa fyysistä kykyä samaan aikaan *itkeä* ja *lukea*.

Joskus verbi esiintyy monimutkaisemmissa rakenteissa, jotka eivät ole selkokielelle tyypillisiä:

14) No mutta *voittehan* te silti *tulla* meille illalla, minä yritin.

Esimerkissä 14 *voida*-verbi saa *täydennykseksen* A-infinitiivin *tulla* ja se tarkoittaa siis fyysistä mahdollisuutta *tulla* kylään. Sävypartikkeli *-han* viittaa edelliseen lausumaan. On mielenkiintoista, että partikkeli ei koske vain verbiä, vaan sävyttää koko lausetta (VISK §829).

Lisäksi modaaliverbit muodostavat verbiketjuja. Joskus modaaliverbi toimii vain ketjun osana:

15) *Mutta mä haluan voida elättää* perheeni, käydä töissä ja maksaa laskut, minä sanoin.

Esimerkissä 15 *voida*-verbi esiintyy *haluta*-verbin täydennyksenä. Samaan aikaan *voida*-verbi saa oman täydennyksen *elättää*, joka esiintyy A-infinitiivissä. Tässä tapauksessa *voida*-verbi ilmaisee sekä fyysistä että henkistä mahdollisuutta *elättää* perhettä.

Voida-verbi on yleisimmin käytetty ilmaisemaan dynaamista mahdottomuutta (Kangasniemi 1992: 67). Tämä näkemys saa vahvistusta aineistostani vahvistetaan, kun *voida*-verbi esiintyy kielteisessä muodossa jopa 13 kertaa.

16) *Me ei voida jatkaa* enää näin, Enni sanoi.

17) *Me ei voida* tälle tilanteelle mitään, joten yritetään jatkaa ihan normaalisti, päätoimittaja Pirjo sanoi.

Esimerkeissä 16 ja 17 *voida*-verbi ilmaisee kielteisenä mahdottomuutta ja toimii passiivissa. *Me*-persoonapronomini ennen passiivimuotoa viittaa puhekieleen. Esimerkissä 16 *voida*-verbi saa *täydennykseksen* A-infinitiivin *jatkaa*. Tässä tapauksessa se ilmaisee mahdottomuutta *jatkaa* ja se viittaa henkisiin olosuhteisiin, koska kontekstissa puhutaan parisuhteesta. Esimerkissä 17 *voida*-verbi tarkoittaa fyysistä mahdottomuutta tehdä jotakin, mikä johtuu yrityksen tilanteesta. Tässä lauseessa *voida*-verbi ei saa infinitiivitäydennystä, mikä joskus esiintyy kielteisissä muodoissa (Kangasniemi 1992: 27).

Joissakin tapauksissa *voida*-verbi ilmaisee kielteisenä mahdottomuutta ja lauseessa on jokin ehto, jonka vallitessa toiminta ei ole mahdollista:

18) *En voi pian tulla* kouluun, koska olen koditon.

19) Harmi kun *ei voi* edes *halata*, ellet halua saada vatsatautia, Enni sanoi ja lähetti oven välistä lentosuikon.

Esimerkeissä 18 ja 19 verbit *tulla* ja *halata* toimivat *voida*-verbin A-infinitiivitäydennyksenä. Näissä tapauksissa *voida*-verbi kielteisenä ilmaisee mahdottomuutta. Molemmissa lauseissa esitetään ehto: esimerkissä 18 kuvataan mahdottomuus *tulla* kouluun ja kodittomuus on sen ehto, esimerkissä 19 ilmaistaan mahdottomuus *halata* ja sen ehto on haluttomuus saada vatsatautia.

Lisäksi *voida*-verbi esiintyy kielteisissä muodoissa menneen ajan aikamuodoissa:

20) Minä *en voinut* kuitenkaan *muuttaa* mitään.

21) Halusin huutonauraa, mutta *en voinut näyttää* sitä naisille.

Esimerkeissä 20 ja 21 *voida*-verbi esiintyy negatiivisessa imperfektissä ja saa täydennyksekseen A-infinitiivit: *muuttaa* ja *näyttää*. Näissä tapauksissa *voida*-verbi esiintyy yksikön 1. persoonassa ja kielteisenä ilmaisee fyysistä tai henkistä mahdottomuutta. Esimerkissä 20 *voida*-verbi ilmaisee fyysistä mahdottomuutta *muuttaa* mitään, kun taas esimerkissä 21 *voida*-verbi ilmaisee henkistä mahdottomuutta *näyttää* tunteita, eli puhuja on henkisesti rajoitettu toimissaan, koska hän ei halua näyttää naisille.

Vaikka *voida*-verbi joskus ei saa A-infinitiivitäydennystä, joissakin tapauksissa kyse on puuttuvasta täydennyksestä eli ellipsisistä (VISK §1177):

22) Olisin halunnut *lähteä*, mutta *en voinut*.

Esimerkissä 22 *voida*-verbi esiintyy negatiivisen imperfektissä yksikön 1. persoonassa. Se ilmaisee tässä lauseessa mahdottomuutta *lähteä*. Tämä A-infinitiivi toimii myös *voida*-verbin ellipsinä, eli jos lisättäisiin A-infinitiivitäydennys, merkitys ei muuttuisi (vertaa esimerkkiin 23):

23) Olisin halunnut *lähteä*, mutta *en voinut [lähteä]*.

Modaaliverbeille on myös tyypillistä muodostaa verbiketjuja ja se toimii myös, kun *voida*-verbi esiintyy kieltesessä muodossa:

24) Paavo ja Terttu viihtyivät yleensä hyvin keskenään, mutta joskus *ne eivät voineet sietää* toisiaan.

Esimerkissä 24 *voida*-verbi ilmaisee mahdottomuutta *sietää* toisiaan ja se viittaa henkisiin olosuhteisiin. *Voida*-verbi esiintyy negatiivisen imperfektissä monikon 3.persoonassa *ne*-muodossa, mikä kuuluu puhekieleen. Tässä lauseessa *voida*-verbi saa *täydennykseen* A-infinitiivin *sietää*, joka on modaaliverbi ja kuuluu dynaamiseen modalisuuteen. Tästä verbistä ja lauseesta puhun lisää jaksossa 4.6.

Lisäksi puhekielelle ja spontaanille puheelle ovat tyypillisiä dialogit. Aineistossa esiintyy kaksi repliikkiä:

25) *Sä et voi tarkoittaa...* minä aloitin.

26) *Kyllä voin.*

Esimerkissä 25 *voida*-verbi esiintyy negatiivisen preesensissä yksikön 2.persoonassa *sä*-muodossa, mikä viittaa puhekieleen. Tässä lauseessa *tarkoittaa* toimii *voida*-verbin A-infinitiivitäydennyksenä. *Voida*-verbi ilmaisee siis kielteisenä mahdottomuutta *tarkoittaa* jotakin. Esimerkissä 26 *voida*-verbi esiintyy myönteisessä muodossa yksikön 1. persoonassa ja esimerkki 26 on vastaus esimerkkiin 25. Myönteisenä *voida*-verbi tarkoittaa mahdollisuutta *tarkoittaa* jotakin. Tässä lauseessa *kyllä*-adverbi vahvistaa myönteisyyttä, eli se tehostaa argumenttia. Molemmissa esimerkeissä *voida*-verbi viittaa henkisiin olosuhteisiin.

Yhteenvetona voidaan todeta, että *voida*-verbi toimii yleensä A-infinitiivitäydennyksen kanssa ja ilmaisee usein fyysistä tai henkistä mahdollisuutta tai mahdottomuutta. On mielenkiintoista, että mahdollisuuden merkitys käytetään lähes kaksi kertaa useammin kuin mahdottomuuden merkitys. Vaikka *voida*-verbi on yleisimmin käytetty ilmaisemaan modaalisuutta ja yleisimmin käytetty ilmaisemaan yleistä mahdollisuutta, *voida*-verbiä ei ole harvoin vaikea erottaa muista modaalisuuden tyypeistä, ja merkitykset ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa.

4.1.2 Saattaa

Vaikka *saattaa*-verbi yleensä on episteeminen, imperfektissa se voi ilmaista dynaamista merkitystä (VISK §1571). Lisäksi *saattaa*-verbi kuuluu Mahdollisuus-alaryhmään (Flint 1980: 59):

27) *Saatoin olla* työtön luuseri, mutta sängyssä olin peto.

Esimerkissä 27 *saattaa*-verbi ilmaisee tilanteen potentiaalisuutta vaikka se on esiintyy imperfektissä. Toisin sanoen, *saattaa*-verbi saa A-infinitiivisen täydennyksen *olla*, ja lauseen merkitys kiteytyy siihen, että puhuja pitää mahdollisena sitä, että hän lienee ollut työtön luuseri. Tämä mahdollisuus vahvistuu myös kontekstin kautta, sillä puhuja viittaa siihen, että hänen tyttöystävänsä ehkä ajateli näin, mutta varmuutta asiasta ei ole. Vaikka potentiaalisuus ei yleensä kuulu dynaamiseen modaalisuuteen, tässä tapauksessa *saattaa*-verbin ilmaisema mahdollisuus voidaan silti katsoa dynaamiseen modaalisuuteen kuuluvaksi, koska *saattaa*-verbi esiintyy imperfektissa. Tämä johtuu siitä, että *saattaa*-verbi ilmaisee subjektin kyvyn tai mahdollisuuden *olla* jotain (työtön luuseri) tietyissä olosuhteissa, vaikka tämä mahdollisuus esitetäänkin epäsuorasti ja epävarmana. Lisäksi Flintin (1980: 59) mukaan puhekielessä *saattaa*-verbi voi implikoida tapahtuman potentiaalisuutta, mutta samalla se yhä kantaa dynaamiseen modaalisuuteen liittyvää merkitystä, koska se viittaa subjektin kokemaan mahdollisuuteen tai kykyyn tietystä näkökulmasta.

4.2 *Kykyjä ja taitoja ilmaisevat modaaliverbit*

Tässä osiossa tarkastellaan verbejä, jotka edellyttävät taitoja ja kykyjä toiminnan suorittamiseksi. Tällaisia verbejä ovat *osata*, *pärjätä* ja *pystyä*. Tämän ryhmän verbit ovat melko yleisiä ja laajasti käytettyjä aineistossa.

Taulukko 4. Kykyjä ja taitoja ilmaisevien modaaliverbien esiintymiskerrat

Modaaliverbi	Esiintymiskerrat
<i>osata</i>	11
<i>pärjätä</i>	10
<i>pystyä</i>	6

4.2.1 *Osata*

Osata-verbi kuuluu dynaamiseen modaliteettiin ja kuuluu VISK:in mukaan (§1567) verbien Fyysiset vaatimukset -alaryhmään. Lisäksi se voi ilmaista kykyä, kokemusta tai luottamusta (Flint 1980: 38). Siten *osata*-verbi ilmaisee taitojen, kykyjen, tietojen ja luottamuksen riittävyttä tai riittämättömyyttä minkä tahansa toiminnan suorittamiseen.

Fyysisten vaatimusten riittävyys ilmaistaan yleensä myönteisissä lauseissa, ja riittämättömyys kielteisissä. Lisäksi konteksti on tarpeen, jotta ymmärretään, mitkä fyysiset vaatimukset (taidot, kyvyt tai tiedot) ovat tarpeen toiminnan suorittamiseksi. Kuitenkin joissakin tapauksissa oikean merkityksen ymmärtämiseksi tarvitaan laajempi konteksti, joka sisältää viereiset lauseet tai jopa laajemman kontekstin, kuten tekstin juonen kehityksen, mikä edellyttää ulkoisen kontekstin käyttöä puhujan merkitysten ja aikomusten oikean tulkinnan tukena.

Osata-verbi negatiivisessa muodossa tarkoittaa jonkin puutetta. Kyseessä voi olla esimerkiksi taitojen ja kykyjen puute:

28) *En mä osaa hoitaa* vanhoja ihmisiä, minä sanoin .

29) *En osannut oikein lohduttaa* Paavoja.

Esimerkissä 28 ja 29 *osata*-verbi saa täydennykseensä A-infinitiivit: *hoitaa* ja *lohduttaa*. Kielteisenä esimerkki 28 kuvaa hoitamisen kyvyn puutetta ja esimerkki 29 kuvaa lohduttamisen kyvyn puutetta.

Osata-verbi ilmaisee myös tiedon tai luottamuksen puute toiminnon suorittamiseksi:

30) *En osannut vastata* Ennille mitään, koska en tiennyt, mistä tauosta se puhui.

31) *En osannut sanoa* mitään.

Esimerkissä 30 *osata*-verbi saa täydennykseensä A-infinitiivin *vastata* ja tässä lauseessa *osata*-verbi kielteisenä kuvaa tiedon kyvyn puutetta. Esimerkissä 31 *osata*-verbi saa täydennykseensä A-infinitiivin *sanoa* ja ilmaisee kielteisenä luottamuksen puutetta. Tässä on

tärkeää huomata, että ymmärtääkseen *osata*-verbin merkityksen näissä esimerkeissä tarvitaan kontekstia.

Riittävyys näkyy, kun *osata*-verbi esiintyy myönteisessä muodossa. Kyseessä voi olla esimerkiksi tiedon riittävyyden jonkin toiminnon suorittamiseksi:

32) Joku *osasi kertoa varmana tietona*, että monet valokuvaajat olivat saamassa kenkää.

33) Linda oli ilmeisesti jo kertonut aika paljon yksityiselämästäni, sillä Johanna *osasi kysyä* myös Ennistä, Paavosta ja isästä.

Esimerkissä 32 *osata*-verbi saa *täydennykseen* A-infinitiivin *kertoa*. Lauseke "*varmana tietona*" antaa mahdollisuuden väittää, että puhutaan nimenomaan tiedosta, jonka pitäisi riittää kertomaan tilanteesta. Esimerkissä 33 *osata*-verbi saa *täydennykseen* A-infinitiivin *kysyä*. Tässä tapauksessa lauseen virkkeen aloittava päälauseensimmäinen osa tekee selväksi, että Linda on jo jakanut tietoja Johannan kanssa. Se tarkoittaa, että Johannalla on nyt tarpeeksi tietoja tilanteesta ja hän voi nyt esittää kysymyksiä.

Osata-verbi voi myös ilmaista taitojen ja kykyjen riittävyyttä:

34) Äidit *osaavat kaikenlaista*.

35) Ja *osaatko* sä edes *saksaa*? minä ihmettelin.

36) Halusin kuulua työyhteisöön, ja kirjoittaa lehtijuttuja, tehdä sitä minkä *osasin* ja mitä rakastin.

37) Yritin keskustella Jorgen kanssa sen töistä eläinlääkärinä, mutta kumpikaan *ei osannut oikeita sanoja* englanniksi.

Esimerkit 34–37 viittaavat siihen, että *osata*-verbiä voidaan käyttää myös ilman infinitiivitäydennystä. Lisäksi on huomattava, että partitiivia käytetään usein, vaikka lauseissa ei ole infinitiivitäydennystä. Toisaalta näissä tapauksissa voin puhua verbin ellipsistä, eli jos lisättäisiin infinitiivitäydennys, merkitys ei muuttuisi (ks. esim. 38–41).

38) Äidit *osaavat [tehdä] kaikenlaista*.

Kun verrataan muunnettua esimerkkiä 38 esimerkkiin 34 merkitys ei muutu. Tässä tapauksessa *osata*-verbi tarkoittaa, että äideillä on erilaisia taitoja ja kykyjä, minkä ansiosta he voivat *tehdä*

mitä tahansa, koska heillä on tarpeeksi taitoja ja kykyjä. Tässä lauseessa esiintyy objekti partitiivissa: *kaikenlaista*.

39) Ja *osaatko sä edes [puhua] saksaa?* minä ihmettelin.

Kun verrataan muunnettua esimerkkiä 39 esimerkkiin 35 merkitys ei muutu. Kysymyksen muodossa oleva *osata*-verbi tarkoittaa epäilyä taitojen riittävydestä. Tässä esimerkissä puhutaan riittävästä saksan kielen taidosta. Tässä lauseessa esiintyy objekti partitiivissa: *saksaa*.

40) Halusin kuulua työyhteisöön, ja kirjoittaa lehtijuttuja, tehdä sitä minkä *osasin [tehdä]* ja mitä rakastin [tehdä].

Kun verrataan edellisen samaan tapaan muunnettua esimerkkiä 40 esimerkkiin 36 merkitys ei muutu. Tässä tapauksessa *osata*-verbi tarkoittaa, että mies haluaa työskennellä työssä, jossa hänen on käytettävä vain niitä taitoja ja kykyjä, jotka hänellä jo on.

41) Yritin keskustella Jorgen kanssa sen töistä eläinlääkärinä, mutta kumpikaan *ei osannut [sanoa] oikeita sanoja* englanniksi.

Vertaamalla tätä muunnettua esimerkkiä 41 esimerkkiin 37 käy selväksi, että merkitys ei tässäkään muutu. Tässä tapauksessa *osata*-verbi tarkoittaa, että ihmisillä ei ole tarpeeksi englannin taitoja sanoakseen mitään, eli se kuvaa englannin kielen taidon puutetta. Tässä lauseessa esiintyy objekti partitiivissa: *oikeita sanoja*.

Morfosyntaksista puhuttaessa voi sanoa, että useimmat *osata*-verbin sisältävät lauseet ovat tyypillisiä esimerkkejä modaaliverbien käytöstä, koska infinitiivitäydennys esiintyy A-infinitiivissä. Joissakin tapauksissa infinitiivitäydennys näyttää kuitenkin jäävän kokonaan pois. On myös tärkeää huomata partitiivin yleisyys. Sitä käytetään joko infinitiivitäydennyksen kanssa tai ainoana ominaisuutena.

4.2.2 Pärjätä

Vaikka *pärjätä*-verbi ei saa infinitiivitäydennystä, se kuuluu modaalisuuteen (VISK §1352). *Pärjätä*-verbi kuuluu dynaamiseen modaliteettiin ja se ilmaisee kykyjä ja taitoja (Kangasniemi 1992: 44). Lisäksi *pärjätä*-verbi usein merkitsee voimaa, herkkyyttä ja nopeutta (Flint 1980: 40). Joten *pärjätä*-verbi tarkoittaa sitä, että joku voi tehdä jotain, koska on tarpeeksi kykyjä, taitoja ja voimia toiminnan suorittamiseen.

Aineistossa ei ole yhtäkään *pärjätä*-verbiä negatiivisessa muodossa, joten jokaisessa esimerkissä *pärjätä*-verbi ilmaisee taitojen, kykyjen tai voiman riittävyttä jonkin toiminnan suorittamiseen. Samaan aikaan on melko vaikea määrittää, mikä tarkalleen ottaen riittää, useimmissa tapauksissa se on todennäköisimmin kaikesta kerralla: taidot, kyvyt ja voimat.

Tässä suhteessa merkitys voidaan jakaa verbin kieliopillisten muotojen mukaan. *Pärjätä*-verbi preesensinä tarkoittaa mahdollisuutta suorittaa jokin toiminto, koska puhujalla on tarpeeksi kykyjä, taitoja ja voimia:

42) Kuinka *sä pärjää*?

43) Paavon äiti asuu Espanjassa, mutta *me pärjätään oikein hyvin* kahdestaan.

Esimerkissä 42 *pärjätä*-verbi on preesensissä ja kysymyksenä se ilmaisee siis tässä tapauksessa puhujan kiinnostusta päähenkilön elämään. Toisin sanoen sankarilta kysytään, onnistuuko hän tekemään kaikki häneltä vaaditut asiat. Esimerkissä 43 *pärjätä*-verbi esiintyy preesensin passiivissa, se ilmaisee nykyhetkeä (VISK §1212). Lisäksi adverbi *oikein hyvin* toimivat adverbialina, mikä vahvistaa *pärjätä*-verbin merkitystä. Tässä tapauksessa esimerkissä 43 ilmaistaan, että isällä ja pojalla on riittävästi taitoja, kykyjä ja voimia arjen rutiinien hoitamiseen, vaikka perheessä ei ole äitiä.

Koska suomen kielessä ei ole futuuria, on melko vaikeaa ymmärtää, mistä joissakin tapauksissa on kyse. Aineistossa esiintyy 4 lausetta, joissa on *pärjätä*-verbi ja tulevaa ei painoteta ajanmääreillä. Tässä tapauksessa vain kutakin esimerkkiä ympäröivä konteksti osoittaa, että näillä esimerkeillä ilmaistaan tulevaisuutta:

44) Kiitos, mutta kyllä *me pärjätään*, minä sanoin.

45) *Sä pärjää ihän hyvin* myös sun isän kanssa, joka on tällä hetkellä vähän niin kuin vauva ja opettelee kävelemään, Julia sanoi.

46) Miten *mä pärjään* isän kanssa? minä kysyin.

47) *Sä pärjää*t ihan hyvin, Anita hymyili.

Esimerkeissä 44–47 konteksti ilmaisee tulevaisuuden, *pärjätä*-verbi tarkoittaa, että on riittävästi taitoja, kykyjä ja voimia suorittaa toimia tulevaisuudessa. Esimerkeissä 45–47 konteksti kuvaa, että päähenkilöllä on riittävät voimat, taidot ja kyvyt sairaan isän hoitamiseen. Esimerkissä 44 konteksti ilmaisee, että päähenkilöllä ja hänen pojallaan on riittävästi rahaa elämiseen tai isällä on riittävästi taitoja, tietoja ja kykyjä ansaitakseen rahaa tulevaisuudessa. Lisäksi esimerkeissä 45 ja 47 adverbi *ihan hyvin* toimii adverbialina, mikä vahvistaa *pärjätä*-verbin merkitystä.

Imperfektissä toimiva *pärjätä*-verbi ilmaisee, että jossain vaiheessa oli riittävästi taitoja, voimia ja kykyjä minkä tahansa toiminnan suorittamiseen:

48) Paavon koulu meni vähän niin ja näin, mutta *se pärjäsi* ja sillä oli kavereita.

49) *Sä pärjäsit* Paavon kanssa, kun se oli vauva.

Esimerkissä 48 *pärjätä*-verbi esiintyy imperfektissä. Tässä tapauksessa tarvitaan konteksti, joka auttaa ymmärtämään, että *pärjätä*-verbi tarkoittaa riittäviä voimia, taitoja ja kykyjä koulussa opiskeluun. Esimerkissä 49 *pärjätä*-verbi esiintyy imperfektissä ja viittaa riittäviin taitoihin, kykyihin ja voimiin vauvan hoitamiseen.

Kun *pärjätä*-verbi esiintyy konditionaalissa, se tarkoittaa mahdollisuutta tehdä jotain, jos muita tapahtumia olisikin tapahtunut:

50) Kai *minä* sitten *pärjäisin*, kunhan ei tarvinnut vaihtaa vaippoja.

51) Paavo *pärjäisi* ilman minua.

Esimerkeissä 50 ja 51 *pärjätä*-verbi esiintyy konditionaalin preesensissä. Näin esimerkissä 50, edellyttäen, että sairaan isän ei tarvinnut vaihtaa vaippoja, puhujalla olisi tässä tapauksessa riittävästi taitoja ja kykyjä huolehtia isästä. Esimerkissä 51 tarvitaan konteksti, joka selittää

ehdon mahdollisen tapahtuman ymmärtämiselle. Tällainen ehto on isän itsemurha. Jos isä hyppäisi sillalta, poika selviäisi siitä, koska perhe huolehtisi hänestä. Tässä tapauksessa kyse on enemmän henkisistä voimista, joita pojalla on riittävästi surun käsittelemiseen. Taitoja ja kykyjä poika ei tarvitse, sillä ne ovat muilla perheenjäsenillä.

Näin ollen *pärjätä*-verbi ei yleensä saa infinitiivitäydennyksiä. Kuitenkin *hyvin*-adverbi on esimerkeissä melko tyypillistä. Lisäksi *pärjätä*-verbin tyypillistä ominaisuutta voin kutsua selkeän ymmärryksen puutteeksi siitä, mitä edellytyksiä pitäisi riittää toimintojen suorittamiseen, usein taidot, kyvyt ja voima sulautuvat kokonaiskuvaan. Voima voi tässä yhteydessä olla sekä fyysistä että henkistä. Mielestäni useimmiten kyse on juuri henkisistä voimista, joita tarvitaan jonkin toiminnan suorittamiseen. Tästä näkökulmasta voin puhua verbin lisämerkityksestä – esteiden voittamisesta.

4.2.3 *Pystyä*

VISK:in mukaan *pystyä*-verbi kuuluu verbien Fyysiset edellytykset-alaryhmään (§1567). *Pystyä*-verbi ilmaisee vain dynaamista merkitystä ja se viittaa fyysisiin ja henkisiin kykyihin (Kangasniemi 1992: 33-34). *Pystyä*-verbi siis tarkoittaa mahdollisuutta suorittaa jokin toiminto, jos fyysiset tai henkiset kyvyt ovat riittävät.

Pystyä-verbiä käytetään useimmiten illatiivin MA-infinitiivin kanssa (Kangasniemi 1992: 33). Aineistossa *pystyä*-verbi esiintyy 6 kertaa ja kaikissa esimerkeissä täydennyksenä toimii MA-infinitiivi illatiivissa:

52) Anita oli löytänyt rakennusmiehiä, jotka *pystyivät aloittamaan* remontin, ja Suvi, Janne ja Aino olivat muuttamassa Suvin vanhempien luokse.

53) Jos ei, niin *pystyikö se itse kulkemaan* kerrostalon kolmanteen kerrokseen?

Esimerkeissä 64-65 *pystyä*-verbi saa täydennykseksen MA-infinitiivin illatiivissa – *aloittamaan ja kulkemaan*. Esimerkissä 64 *pystyä*-verbi tarkoittaa mahdollisuutta suorittaa remonttia, koska rakennusmiehillä on riittävät fyysiset kyvyt. Esimerkissä 65 *pystyä*-verbi esiintyy kysymysmuodossa ko-partikkelin kanssa ja siksi ilmaisee epäilyä siitä, riittävätkö

fyysiset voimat raskaan esineen kantamiseen 3. kerrokseen. Lisäksi tässä lauseessa käytetään *se*-pronominia kun puhutaan ihmisestä, mikä viittaa puhekieleen.

Kielteisenä *pystyä*-verbi ilmaisee mahdottomuutta suorittaa jokin toiminto, koska fyysiset tai henkiset kyvyt eivät ole riittävät:

54) Antero *ei pysty kiipeämään* kylpyammeeseen, joten meidän täytyy hankkia suihku.

55) Olen kokouksessa *enkä pysty* nyt *puhumaan*.

56) *En pystynyt sanomaan* mitään.

57) Millainen isä minä olin kun *en pystynyt suojelemaan* lastani paremmin?

Kaikissa tapauksissa tarvitaan kontekstia ymmärtääkseen *pystyä*-verbin tarkan merkityksen. Esimerkeissä 54–57 *pystyä*-verbi saa *täydennykseksen* MA-infinitiivit illatiivissa: *kiipeämään*, *puhumaan*, *sanomaan* ja *suojelemaan*. Esimerkissä 54 *pystyä*-verbi ilmaisee mahdottomuutta kiivetä kylpyammeeseen, koska Anterolla ei ole riittäviä fyysisiä kykyjä. Esimerkissä 55 *pystyä*-verbi ilmaisee toiminnan mahdottomuutta ulkoisten olosuhteiden vuoksi (kontekstissa puhutaan kokouksen alkamisesta). Esimerkissä 56 *pystyä*-verbi viittaa henkisiin kykyihin (kontekstissa puhutaan masennusjaksosta). Esimerkissä 57 *pystyä*-verbi ilmaisee sitä, että isällä ei ole mahdollisuutta suojella hänen poikaansa (kontekstissa puhutaan ulkoisista olosuhteista).

Yhteenvedona *pystyä*-verbiä käytetään aina illatiivin MA-infinitiivin kanssa ja se ilmaisee sekä fyysisen että henkisen kyvyn suorittaa toiminto, vaikka useimmiten puhutaan fyysisistä olosuhteista.

4.3 Ajan ja paikan ehtoja ilmaisevat modaaliverbit

Tässä osiossa tarkastellaan verbejä, jotka edellyttävät tiettyä aikaan tai paikkaan liittyviä ehtoja toiminnan toteutumiseksi. Ajallista ehtoa ilmaisee vain yksi *ehdiä*-verbi. Sen sijaan verbit *joutua*, *päästä*, *mahtua* viittaavat paikkaan tai tilaan. Jokainen tämän ryhmän verbi esiintyy aineistossa melko harvoin, mutta koska niitä on useampia, ajan ja paikan merkitys ei kokonaisuudessaan ole aineistossa harvinainen.

Taulukko 5. Ajan ja paikan ehtoja ilmaisevien modaaliverbien esiintymiskerrat

Modaaliverbi	Esiintymiskerrat
<i>ehtiä</i>	4
<i>joutua</i>	1
<i>päästä</i>	4
<i>mahtua</i>	3

4.3.1 *Ehtiä*

Ehtiä-verbi kuuluu Aika-alaryhmään (Flint 1980: 59). Se tarkoittaa siis sitä, että toiminnan suorittamisen mahdollisuus riippuu ajan riittävydestä. Aineistossa löytyy 4 esimerkkiä ja kaikissa tapauksissa *ehtiä*-verbi esiintyy kielteisessä muodossa:

58) Enni ja Terttu *eivät ehtineet tulla* meille seuraavanakaan viikonloppuna.

59) *En ollut ehtinyt lukea* niitä.

60) Enni antoi anteeksi, mutta oli kiireinen *eikä ehtinyt nähdä* minua.

61) Tiesin, että minun pitäisi käydä lääkärissä, mutta *en ollut ehtinyt*.

Kielteisenä *ehtiä*-verbi tarkoittaa ajan riittämättömyyttä toiminnan suorittamiseen (Flint 1979: 80). Esimerkeissä 58–61 *ehtiä*-verbi esiintyy vain negatiivisissa muodoissa ja menneissä aikamuodoissa. Näissä tapauksissa *ehtiä*-verbi ilmaisee, että toimintaa ei suoritettu menneisyydessä, koska aikaa ei ollut riittävästi.

Toiminta, josta on kyse, ilmenee aina A-infinitiivisenä täydennyksenä. Esimerkeissä 58–60 *ehtiä*-verbi saa täydennykseksen A-infinitiivit: *tulla, lukea, nähdä*. Esimerkissä 61 *ehtiä*-verbi ei saa infiniitivitäydennystä, mutta tässä tapauksessa puhutaan verbin ellipsisistä, eli jos lisättäisiin A-infiniivitäydennys, merkitys ei muuttuisi (vertaa esimerkki 61 esimerkkiin 62):

62) Tiesin, että minun pitäisi käydä lääkärissä, mutta *en ollut ehtinyt [käydä]*.

4.3.2 *Joutua ja päästä*

VISK:in mukaan *päästä*-verbi ja *joutua*-verbi kuuluvat verbien Aika- ja paikkaehtolaryhmään (§1567). Konkreettisen paikan lisäksi *päästä*-verbi *joutua*-verbi viittaavat myös tilannekohtaisiin muutoksiin. Nämä verbit toimivat yleensä MA-infinitiivin illatiivin kanssa tai illativisijaisen adverbiaalilin kanssa (Flint 1979: 108).

Joutua-verbi ei osoita vain välttämättömyyttä, vaan myös liikettä (Kangasniemi 1992: 52). Lisäksi *joutua*-verbi eroaa *päästä*-verbistä siinä, että tapahtumiin osallistuja ei ole tilanteessa omasta tahdostaan:

63) Paavo *oli joutunut kuuntelemaan* joka päivä, kuinka Piasta ja Jorgesta tulisi nyt perhe.

Esimerkissä 63 *joutua*-verbi saa täydennyksen MA-infinitiivin illatiivissa: *kuuntelemaan*. Tässä lauseessa *joutua*-verbi ilmaisee tilannetta, jossa lapsi on tahtomattaan epämiellyttävässä ympäristössä.

Kuten aiemmin mainittiin *päästä*-verbi toimii yleensä MA-infinitiivin illatiivin kanssa tai illativisijaisen adverbiaalilin kanssa. Kahdessa neljästä tapauksesta *päästä*-verbi saa täydennykseen adverbiaalilin illatiivissa:

64) Isä *ei päässyt* Paavon *juhliin*, koska se oli sairaalassa.

65) Lähdin yleensä töihin aikaisin aamulla, jotta *pääsisin* myös aikaisemmin *kotiin*

Esimerkeissä 64 ja 65 *päästä*-verbi saa täydennykseen illativisijaisen adverbiaalilin: *juhliin* ja *kotiin*. Esimerkissä 64 *päästä*-verbi kielteisenä kuvaa tilannetta menneisyydessä, jossa isä ei käynyt juhlassa, koska fyysisesti hänellä ei ollut mahdollisuutta (hän oli sairaalassa). Tässä tapauksessa verbi viittaa tilannekohtaiseen muutokseen. Esimerkissä 65 *päästä*-verbi kuvaa paikkaan eli *kotiin* pääsemistä. Esimerkissä päälause ilmaisee ehdon, jonka täytyessä kotiin pääseminen aikaisemmin on mahdollista (töihin aikaisin aamulla lähteminen). Vaikka näissä esimerkeissä ei ole infinitiivitäydennystä, voin osoittaa ellipsin (VISK § 1177): *ei päässyt*

juhliin – ei päässyt tulemaan juhliin, pääsisin myös aikaisemmin *kotiin - pääsisin* myös *tulemaan* aikaisemmin *kotiin*. On tärkeää korostaa, että molemmissa tapauksissa ellipsi on MA-infinitiivissä, mikä on tyypillistä *päästä*-verbille.

Kahdessa muussa tapauksessa *päästä*-verbi toimii MA-infinitiivin illatiivin kanssa:

66) Enni ja Terttu *eivät pääsekään tulemaan*, minä sanoin.

67) Peipon putkiremontti valmistui ja se *pääsi muuttamaan* takaisin omaan asuntoonsa.

Esimerkeissä 66 ja 67 *päästä*-verbi saa täydenykseen MA-infinitiivit illatiivissa: *tulemaan* ja *muuttamaan*. Esimerkissä 66 esiintyy *eivät pääsekään tulemaan*, mikä on tyypillistä spontaanille puheelle ja sosiaaliselle vuorovaikutukselle Flintin mukaan (1979: 114). Esimerkissä 67 viitetaan paikkaan eli *omaan asuntoonsa*, ja ehdon, jonka mukaan asuntoon palaaminen on mahdollista (remontti on valmis).

4.3.3 *Mahtua*

Erikseen voidaan mainita *mahtua-verbi*, jota käytetään yleensä illatiivin täydennyksen kanssa. Tätä verbiä esiintyy aineistossa 3 kertaa. *Mahtua*-verbi kuuluu verbien Aika- ja paikkaehdotalaryhmään (VISK §1567). Se tarkoittaa esineen ja tilan koon vertaamista (Flint 1979: 115).

68) *Mahtuiko* sen rollaattori *autoon* ja *hissiin*?

Illatiivissa olevat adverbialit esiintyvät esimerkissä 68: *autoon* ja *hissiin*. Tässä lauseessa *mahtua*-verbi, johon on liittynyt kysymyspartikkeli *-ko*, ilmaisee epäilyä auton ja hissien koon yhteensopivuudesta rollaattorin kanssa.

69) Koko kahdenkymmenenkuuden vuoden työurani *mahtui yhteen muovipussiin*.

Esimerkissä 69 adverbialli esiintyy illatiivissa: *yhteen muovipussiin*. Tässä tapauksessa verbi ilmaisee uran ja muovipussin koon vastaavuutta. Tämä vertaus on kuitenkin metaforinen ja kuvaa päähenkilön tunteita irtisanomisen jälkeen.

70) Peippokin asuu täällä nyt hetken, mutta *kyllä me mahdutaan*, minä selitin.

Esimerkissä 70 *mahtua*-verbi ei saa täydennystä. Tässä lauseessa *mahtua*-verbi tarkoittaa asunnon koon ja ihmismäärän vastaavuutta, ja *kyllä*-adverbi ilmaisee varmuutta siitä, että koko on sopiva.

4.4 Riittävyttä ilmaisevat modaaliverbit

Tässä osiossa tarkastellaan verbejä, jotka edellyttävät jonkin riittävyttä toiminnan suorittamiseksi. Niistä erottuu erityisesti verbi *jaksaa*, jolla on merkitysvivahde 'riittävästi energiaa'. Verbit *kelvata* ja *riittää* ovat merkitykseltään samankaltaisia, mutta eroavat toisistaan: *kelvata*-verbi tarkoittaa, että toiminta hyväksytään, koska se on riittävän hyvä, kun taas *riittää*-verbi viittaa määrälliseen riittävyteen, eli siihen, että jotakin on tarpeeksi.

Taulukko 6. Riittävyttä ilmaisevien modaaliverbien esiintymiskerrat

Modaaliverbi	Esiintymiskerrat
<i>jaksaa</i>	16
<i>riittää</i>	2
<i>kelvata</i>	7

4.4.1 *Jaksaa*

Jaksaa-verbi on toiseksi eniten käytetty. Se esiintyy aineistossa 16 kertaa. VISK:in mukaan *jaksaa*-verbi kuuluu dynaamiseen modaliteettiin (§ 1558) ja verbien Fyysiset edellytykset-alaryhmään (§ 1567). Kuten kaikki dynaamiset verbit, *jaksaa*-verbi ilmaisee mahdollisuutta. Sen verbin erottuva piirre on, että mahdollisuus riippuu energian riittävydestä. Joten verbi tarkoittaa sitä, että joku voi tehdä jotain, koska on tarpeeksi energiaa toiminnan suorittamiseen (Flint 1980: 61). Energian tarpeen määrittämiseksi tarvitaan konteksti, ja joissain tapauksissa tarvitaan laajempaa kontekstia tai jopa koko kirjan juonen ymmärtämistä.

Toisaalta modaaliverbin muoto on tärkeä merkityksen ilmaisemiseksi. Kun *jaksaa*-verbi on myönteisessä muodossa, se ilmaisee energian riittävyttä:

71) Yleensä isä *jaksoi kävellä* rollaattorilla neljäkymmentä metriä, ja sen jälkeen istuttiin penkille hiekkalaatikon viereen.

72) Kun isä *jaksoi nousta* ylös penkiltä, kierrettiin talo ja pidettiin taas tauko parkkipaikalla.

Esimerkeissä 71 ja 72 *jaksaa*-verbi saa täydennyksekseen A-infinitiivit: *kävellä* ja *nousta*. Esimerkissä 71 *jaksaa*-verbi tarkoittaa, että isällä oli energiaa *kävellä*. Esimerkissä 72 *jaksaa*-verbi tarkoittaa, että isällä oli energiaa *nousta* ylös penkiltä. Molemmissä esimerkeissä *jaksaa*-verbi esiintyy imperfektissä ja sen yhteydessä se tarkoittaa aina sitä, että energia oli ennen, mutta nyt sitä ei ole enää ja nyt isä ei pysty tekemään samoja toimia. Lisäksi näiden esimerkkien ymmärtäminen edellyttää kontekstia ja kirjan juonen ymmärtämistä. Konteksti selittää, että päähenkilön isä on vanha ja tämän vuoksi hänellä on monia terveysongelmia.

Joskus *jaksaa*-verbi ei saa infinitiivitäydennystä:

73) Itkin, koska tiesin, että *jaksaisin* kuitenkin.

Esimerkissä 73 *jaksaa*-verbi esiintyy konditionaalissa preesensissä. Tässä lauseessa *jaksaa*-verbi ilmaisee puhujan uskomuksen siitä, että hänellä on riittävästi energiaa elämänsä parantamiseen ja hyvinvoinnin saavuttamiseen.

Lisäksi *jaksaa*-verbi esiintyy joskus nesessiivirakenteessa:

74) *Sun täytyy* vain *jaksaa uskoa*, että elämä kantaa.

Esimerkissä 74 *jaksaa*-verbi toimii nesessiivirakenteen osana. Lauseen alussa esiintyy nesessiivirakenne *X:n täytyy* (§ 1580). Lisäksi *jaksaa*-verbi saa täydennyksekseen A-infinitiivin *uskoa*. Tärkeä rooli sen lauseen merkityksen ymmärtämisessä on konteksti ja juonen tuntemus, jonka mukaan päähenkilö masentui useiden ongelmien vuoksi ja esimerkissä 74 isä tukee poikaansa sanomalla, että hänen on uskottava parhaaseen. *Jaksaa*-verbillä on kuitenkin tärkeä

rooli tässä, koska se korostaa, että sankarilla ei ole energiaa positiiviseen ajatteluun juuri nyt ja isä sanoo, että hänen on ponnisteltava saadaksesi energiaa elämään.

Kysymysmuoto voi myös vaikuttaa *jaksaa*-verbin ilmaisemaan merkitykseen:

75) *Miten te jaksatte* tätä elämää? se kysyi.

Esimerkissä 75 *jaksaa*-verbi ilmaisee energian riittävyttä elämää varten. Toisin kuin vaihtoehtokysymys, energian riittävyttä ei kyseenalaisteta tässä, mutta selvitetään, miten on mahdollista saada niin paljon energiaa. Vaikka esimerkissä 75 *jaksaa*-verbi ei saa täydennyksekseen A-infinitiiviä, kyseessä voi olla verbin ellipsi. Kun verrataan muunnettua esimerkkiä 76 esimerkkiin 75 merkitys ei muutu:

76) *Miten te jaksatte [elää]* tätä elämää? se kysyi.

Energian puutetta ilmaiseva merkitys on aineistossa vallitseva, sillä 16 esimerkistä 10:ssä *jaksaa*-verbi esiintyy negatiivisessa muodossa. Kielteisenä *jaksaa*-verbi ilmaisee energian puutetta minkä tahansa toiminnan suorittamiseksi. Negatiivisissa muodoissa imperfekti on aikamuodoista selvästi hallitseva, sillä se esiintyy aineistossa 4 kertaa 10:stä. Esittelen pari esimerkkiä:

77) *En jaksanut selittää* isälle, että en ollut edes etsinyt uusia toimittajan paikkoja.

78) Yritin lukeakin, mutta *en jaksanut keskittyä*.

Esimerkeissä 77 ja 78 *jaksaa*-verbi saa täydennyksekseen A-infinitiivit: *selittää* ja *keskittyä*. Näistä esimerkeistä voin päätellä, että kielteisenä ja imperfektissä *jaksaa*-verbi tarkoittaa, että puhujalla ei ollut tarpeeksi energiaa toiminnon suorittamiseen. Esimerkissä 77 kyseessä on henkinen mahdottomuus, kun taas esimerkissä 78 kyseessä on fyysinen mahdottomuus.

Preesensissä kieltomuodossa *jaksaa*-verbi ilmaisee energian riittämättömyyttä toiminnan suorittamiseen kyseisellä hetkellä:

79) *En jaksaa kuunnella* sen äijän juttuja siitä, että hän tekee oikeita töitä kun minä vain matkustelen ympäri maailmaa.

Esimerkissä 79 *jaksaa*-verbi saa täydennykseksen A-infinitiivin *kuunnella*. Tässä tapauksessa *jaksaa*-verbi esiintyy indikatiivissa preesensissä negatiivisessa muodossa ja se ilmaisee, että puhujalla ei ole tarpeeksi energiaa *kuunnella* hänelle epämiellyttäviä keskusteluja.

Konditionaalinen perfektin kieltomuodossa *jaksaa*-verbi ilmaisee, että energiaa toiminnan suorittamiseen ei olisi ollut:

80) *En olisi jaksanut viettää* joulua, mutta en tietenkään voinut sanoa sitä Paavolle.

81) *En olisi jaksanut tehdä* mitään.

Esimerkeissä 80 ja 81 *jaksaa*-verbi saa täydennykseksen A-infiniivit: *viettää* ja *tehdä*. Molemmissa esimerkeissä *jaksaa*-verbi on konditionaalissa perfektissä negatiivisessa muodossa ja se ilmaisee tässä tapauksessa epävarmuutta. Näin esimerkiksi 80 puhuja ajattelee, että hänellä ei ollut tarpeeksi energiaa joulun viettoon, mutta nämä ovat vain hänen pohdintojaan ja epäilyksiään siitä, että hänellä ei ehkä ollut tarpeeksi energiaa tähän. Esimerkissä 81 *jaksaa*-verbin tarkan merkityksen ymmärtämiseksi tarvitsen kontekstin, mutta sitä ei ole. Luku alkaa välittömästi tällä lauseella. Tässä suhteessa on tarpeen analysoida vastaava osa lähdekirjassa. Sen avulla voin sanoa, että esimerkiksi 81 *jaksaa*-verbi tarkoittaa, että puhujalla ei ollut energiaa *tehdä* mitään, eikä edes herätä, mikä voi viitata sekä fyysiseen että henkiseen uupumukseen.

Puhuttaessa *jaksaa*-verbistä voidaan myös sanoa, että negatiiviselle muodolle on ominaista *enää*-adverbin esiintyminen täydennyksenä. Joskus adverbin ohella on myös verbi täydennyksenä:

82) *Mä en vaan jaksanut enää matkustaa.*

Esimerkissä 82 *jaksaa*-verbi saa täydennykseksen A-infinitiivin *matkustaa* ja se toimii *enää*-adverbin kanssa. Tässä tapauksessa *enää*-adverbi vahvistaa *jaksaa*-verbin merkitystä, tässä esimerkiksi puhuja tarkoittaa, että häneltä on loppunut energia matkustamiseen.

Kuitenkin *enää*-adverbia käytetään joskus myös ilman infiniivitäydennystä:

83) *Mä en enää jaksa* tätä huonoa oloa.

84) Itkin elämää ja sitä, että *en jaksanut enää*.

Molemmissa esimerkeissä *jaksaa*-verbi ei saa täydennykseksen A-infinitiiviä vaan toimii *enää*-adverbin kanssa. Esimerkki 83 kuvaa puhujan väsymystä huonosta olosta, joka on jatkunut jo jonkin aikaa ja puhujalta on loppunut energia sietää tätä oloa. Esimerkki 84 tarkoittaa, että puhujalla ei ollut energiaa eikä hän *enää* pystynyt tekemään mitään. Tässä tapauksessa konteksti on myös tärkeä: se kuvaa henkilöä itsemurhan partaalla, päähenkilö seisoo sillalla ja ajattelee, ettei selviä mistään, koska hän on väsynyt eikä hänellä ole enää energiaa tai voimia selviytyä vaikeuksista.

Lopuksi morfosyntaksista puhuttaessa voin sanoa, että useimmat *jaksaa*-verbin sisältävät lauseet ovat tyypillisiä esimerkkejä modaaliverbien käytöstä, koska infinitiivitäydennys esiintyy A-infinitiivissä. Semanttisesti voin päätellä, että negatiivisessa muodossa oleva *jaksaa*-verbi ilmaisee energian puutteen lisäksi myös väsymystä.

4.4.2 Riittää ja kelvata

Verbit *riittää* ja *kelvata* ovat toisaalta merkitykseltään melko samankaltaisia, mutta niiden välillä on kuitenkin eroja. *Kelvata*-verbi tarkoittaa 'on riittävän hyvä' ja *riittää*-verbi tarkoittaa sitä, että 'jotakin on tarpeeksi'.

Riittää-verbi kuuluu riittävyttä ilmaisevien verbien alaryhmään (Flint 1980: 59) ja se viittaa määrälliseen riittävyteen eli *riittää*-verbi tarkoittaa, että jokin on tarpeeksi (Flint 1979: 118):

85) Lindan ja Pihlankin miehet olivat upporikkaita, ja samaan aikaan minä laskin senttejä, jotta *rahat riittäisivät palkkapäivään asti*.

86) Elin tavallista, turvallista ja keskinkertaista elämää, ja se *riitti minulle hyvin*.

Esimerkissä 85 *riittää*-verbi tarkoittaa, että rahaa on riittävästi. Riittävyys määräytyy ehdon mukaan: *palkkapäivään asti*. *Riittää*-verbi esiintyy konditionaalien preesensinä, mikä korostaa riittävyyden ehdollisuutta ja mahdollisuutta. Lisäksi *riittää*-verbin käyttäminen konditionaalissa antaa ymmärryksen tilanteesta: puhuja on elämäntilanteessa, jossa hänen täytyy laskea rahaa sen sijaan, että hän voisi rentoutua ja olla osa seuraa.

Esimerkissä 86 *riittää*-verbi kuvaa puhujan elämää ja ilmaisee elämän tyytyväisyyden edellytysten riittävyyttä. Tässä lauseessa esiintyy myös *minulle*-pronominin illatiivissa ja *hyvin*-adverbi. Illatiivin adverbiaali on tyypillistä *riittää*-verbille syntaktiselta puolelta.

Kelvata-verbi kuuluu riittävyyttä ilmaisevien verbien alaryhmään (Flint 1980: 59) ja se viittaa laadulliseen riittävyteen eli *kelvata*-verbi tarkoittaa, että jokin on tarpeeksi hyvä (Flint 1980: 79). Näin ollen *kelvata*-verbi myönteisessä muodossa ilmaisee toiminnan suorittamiseen tarvittavien ehtojen riittävyttä. Kielteisessä muodossa *kelvata*-verbi puolestaan ilmaisee toiminnan suorittamiseen tarvittavien ehtojen riittämättömyyttä.

Kelvata-verbi esiintyy aineistossa vain allatiivin kanssa, mikä on tyypillinen piirre *kelvata*-verbille. Lisäksi on luonnollista käyttää *kelvata*-verbiä ihmisen subjektin kanssa (Flint 1980: 80):

87) *Kelpaako Paavolle?* Nelli kysyi.

88) Oli ainakin yksi ihminen, *jolle* minä vielä *kelpasin*.

89) *Minulle kyllä kelpaa*, isä sanoi ja istui Pihlan eteen penkille.

Esimerkeissä 87–89 esiintyy allatiivin inhimilliset adverbiaalit: *Paavolle*, *jolle*, *minulle*. Kaikissa tapauksissa *kelvata*-verbi tarkoittaa, että jokin on tarpeeksi hyvä jollekin. Jotta ymmärretään, mikä on riittävää ja miksi, tarvitaan konteksti. Näin esimerkissä 87 edellisessä kontekstissa puhutaan vaateista, eli jotkut vaatteet sopivat ja ovat tarpeeksi hyvät Paavolle. Esimerkissä 88 kyseessä on poika, ja isä on tarpeeksi hyvä pojalle, eli kyseessä on pojan rakkaus isäänsä kohtaan. Esimerkissä 89 kontekstissa puhutaan tervahoidosta, eli isälle sopii hoito, ja hän suostui siihen, että hänen iholleen levitetään tervaa. Toisin sanoen tervahoito on tarpeeksi hyvä isälle.

Keilteisenä *kelvata*-verbi tarkoittaa toiminnan suorittamiseen tarvittavien ehtojen riittämättömyyttä:

90) *En kelvannut* kymmenen vuotta sitten *Pialle* ja nyt *en kelvannut työpaikalleni*.

91) Mietin, miksi *en* aikoinaan *kelvannut Pialle*.

Esimerkeissä 90 ja 91 esiintyy inhimillisen allatiivin *Pialle*. Molemmissa tapauksissa kyseessä on entisen vaimon rakkaus päähenkilöön. Konteksti auttaa ymmärtämään, että entiselle vaimolle kaikki, mitä heillä oli, ei ollut tarpeeksi. Toisin sanoen entiselle vaimolle heidän yhteinen elämänsä ei ollut riittävän hyvää, ja siksi hän päätti erota. Esimerkissä 90 *kelvata*-verbi esiintyy 2 kertaa ja lauseessa esiintyy myös ei-inhimillisen allatiivi: *työpaikalleni*. Tässä tapauksessa *kelvata*-verbi tarkoittaa, että päähenkilö ei ollut tarpeeksi hyvä työhön, ja siksi hänet irtisanottiin.

92) Miksi minä *en kelpaa*?

Esimerkissä 92 *kelvata*-verbi ei saa mitään täydennystä, mutta verbin tarkoitus on sama kuin esimerkeissä 90 ja 91. Tässä lauseessa *kelvata*-verbi tarkoittaa, että päähenkilö ei ole tarpeeksi hyvä ja hän ei ymmärrä miksi.

Useimmissa tapauksissa *kelvata*-verbin kanssa esiintyy ihmiskohteen adverbiaali illatiivissa ja *kelvata*-verbin tarkoittaa, että joku on riittävän hyvä tai ei ole riittävän hyvä toiselle.

4.5 Ulkoisia ja sisäisiä olosuhteita ilmaisevat modaaliverbit

Tässä osassa tarkastelemme verbejä, jotka ilmaisevat ulkoisten tai sisäisten olosuhteiden vaikutusta toiminnan toteutumiseen. Näihin verbeihin kuuluvat seuraavat verbit: *kehdata*, *uskaltaa*, *kannattaa* ja *sopia*. Monet näistä verbeistä liittyvät muihin merkityksiin VISK:n tai Flinin luokituksissa, mutta aineistosta löytyneet esimerkit mahdollistavat painotuksen ulkoisten ja sisäisten olosuhteiden yleisessä merkityksessä.

Taulukko 7. Ulkoisia ja sisäisiä olosuhteita ilmaisevien modaaliverbien esiintymiskerrat

Modaaliverbi	Esiintymiskerrat
<i>kehdata</i>	4
<i>uskaltaa</i>	1
<i>kannattaa</i>	1

<i>sopia</i>	7
--------------	---

4.5.1 *Sopia*

Vaikka VISK:in mukaan *sopia*-verbi kuuluu verbien Aika- ja paikkaehdot-alaryhmään (§1567), suuren fyysisen koon ja tilan lisäksi *sopia*-verbi viittaa eroon, mahdollisuuteen ja rajallisuuteen (Flint 1980: 40). *Sopia*-verbi ilmaisee dynaamista merkitystä ja fyysistä mahdollisuutta tai yleistä mahdollisuutta tehdä jotakin (Kangasniemi 1992: 28). Toisaalta *sopia*-verbi tarkoittaa ihmisen sisäiseen järjestelmään tai toimintaan liittyviä ominaisuuksia (Flint 1980: 73). Juuri tämän merkityksen havaitsen aineistossa. Siksi liitän *sopia*-verbin *Ulkoiset ja sisäiset olosuhteet*-ryhmään.

Näin myönteisenä *sopia*-verbi ilmaisee mahdollisuutta suorittaa jokin toiminta, koska toimijalla on riittävät ja sopivat edellytykset tehtävän toteuttamiseen. *Sopia*-verbi kielteisenä ilmaisee mahdottomuutta suorittaa jokin toiminta, koska toimijalla ei ole riittäviä ja sopivia edellytyksiä tehtävän toteuttamiseen.

Keskustelussa *sopia*-verbiä käytetään yleensä vastauksena. Tällöin *sopia*-verbi on yleensä yksikön kolmannen persoonan indikatiivin preesensissä:

93) Voinko tulla käymään? minä kysyin. - *Sopii*.

94) *Kyllä sopii!* Paavo huudahti.

Esimerkeissä 93 ja 94 *sopia*-verbi toimii yksikön 3. persoonassa ja *se*-pronomini puuttuu, mikä on tyypillistä puhehetkelle. Lisäksi molemmissa esimerkeissä *sopia*-verbi ei saa täydennystä. On myös yleistä, että puhekielessä ohitetaan *minulle*-pronomini. Esimerkissä 93 *sopia*-verbi ilmaisee, että puhuja pitää päähenkilön saapumista hyväksyttävänä. 94 esimerkin *sopia*-verbin merkityksen ymmärtämiseen tarvitaan kontekstia. Aiemmat lauseet selventävät, että toisessa esimerkissä *sopia*-verbi ilmaisee, että yllätysvierailut miellyttävät häntä, eikä toiminnan toteuttaminen vaadi ennakoilmoitusta vierailusta. Lisäksi esimerkissä 94 *kyllä*-adverbi vahvistaa suostumusta.

Toisaalta *sopia*-verbi toimii usein yhdessä 1.infinitiivin ja allatiivissa inhimillisen nominin kanssa (Kangasniemi 1992: 28-31).

95) Niin siis jos se *sopii sulle*. Että jos ette lähtisikään Saksaan?

Esimerkissä 95 *sopia*-verbi toimii allatiivin inhimillisen nominin *sulle* kanssa, joka käytetään puhekielen muodossa. Tässä lauseessa infinitiivitäydennystä ei käytetä. Esimerkissä 95 *sopia*-verbi ilmaisee, että Suomeen jääminen ja Saksaan muuttamatta jättäminen voivat olla hyväksyttäviä henkilöahmolle. Tässä tapauksessa lause viittaa kysymykseen, mutta vaikuttaa siltä, että se koostuu kahdesta erillisestä lauseesta, mikä on tyypillistä puhekielelle.

Kielteisenä *sopia*-verbi ilmaisee mahdottomuutta (Kangasniemi 1992: 68). Keskustelussa käytetään yleensä *sopia*-verbin kieltomuotoa yksikön 3. persoonassa. Ilmaisuuksella *ei sovi* siis tarkoitetaan, että toiminnan suorittaminen on mahdotonta, koska sopivia edellytyksiä ei ole riittävästi:

96) Tänä viikonloppuna *ei* oikein *sovi*.

97) *Ei tällainen sovi*, minä sanoin Pialle ja katsoin sitä tympeän näköisenä.

Esimerkeissä 96 ja 97 *sopia*-verbi esiintyy kielteisessä yksikön 3. persoonassa. Esimerkissä 96 *se*-pronominin sijaan käytetään *tällainen*-substantiivi, mikä viittaa edellä mainittuun lauseeseen. Sen lisäksi molemmissa esimerkeissä *sopia*-verbi ei saa täydennystä. Nämä kaksi piirrettä ovat tyypillisiä puhekielelle.

Lisäksi *sopia*-verbi tarkoittaa joskus päätöstä tehdä jotain, kun kaikilla keskustelun osapuolilla on riittävät edellytykset:

98) Kun ne lopulta lähtivät, Pia ja Paavo *sopivat uuden tapaamisen*.

99) *Sovittiin*, että mennään viikonloppuna elokuviin ja sen jälkeen ulos syömään.

Esimerkissä 98 *sopia*-verbi esiintyy monikon 3.persoonan imperfektissä ja saa *uuden tapaamisen*-adverbiaalin. Tässä tapauksessa *sopia*-verbi ilmaisee päätöksen, joka on tehty.

Toisin sanoen se viittaa tapaamiseen, joka on sovittu, ja olosuhteet ovat hyväksyttävät Piille ja Paavolle.

Esimerkissä 99 *sopia*-verbi esiintyy passiivin imperfektissä ja se toimii ilman täydennystä. Tässä tapauksessa *sopia*-verbi myös ilmaisee päätöksen, joka on tehty. Sivulause ilmaisee toimintaa, joka tullaan suorittamaan tulevaisuudessa, eli puhuja menee elokuviin ja syömään. Passiivit muodot *sovittiin* ja *mennään* osoittavat puhekielen.

Yhteenvedona *sopia*-verbi esiintyy usein sekä myönteisenä että kielteisenä yksikön 3. persoonassa ilman *se*-pronominia, ja yleensä se ei saa täydennystä. *Sopia*-verbi esiintyy usein puhekielisissä muodoissa, mikä vaikuttaa sen merkitykseen. Pääasiassa *sopia*-verbi ilmaisee päätöksen: imperfektissä se on jo tehty ja preesensissä yleensä sitä ollaan vasta tekemässä puhehetkellä. Ihmiset sopivat jostain siten, että kaikki hyväksyvät ehdot.

4.5.2 *Kannattaa, kehdata ja uskaltaa*

Vaikka *kannattaa*-verbi kuuluu Arvo-alaryhmään (Flint 1980: 60), se ilmaisee ulkoisten olosuhteiden vaikutuksen arviointia ihmisen sisäisiin arvoihin sen ymmärtämiseksi, onko toiminnan suorittaminen tarpeellista (Flint 1979: 167). Siksi liitän *kannattaa*-verbin *Ulkoiset ja sisäiset olosuhteet*-ryhmään.

100) Olin joskus googlannut, miten karannutta koiraa *kannattaa etsiä*.

Esimerkissä 100 *kannattaa*-verbi saa *täydennykseeseen* A-infinitiivin *etsiä* ja tässä lauseessa *kannattaa*-verbi ei niinkään kuvaa toiminnan suorittamisen tarpeellisuuden arviointia, vaan sopivien olosuhteiden arviointia etsinnälle, eli sitä, miten koiria yleensä etsitään.

Kehdata-verbi ja *uskaltaa*-verbi kuuluvat Uskallus ja rohkeus-alaryhmään (Flint 1980: 59), mutta niiden välillä on kuitenkin ero. *Uskaltaa* voi tarkoittaa olosuhteista johtuvaa pelkoa tai ahdistusta tai rohkeuden puutetta tai molempia. Samalla *kehdata* ilmaisee vain sosiaalista epämukavuutta.

Aineistossa *kehdata*-verbi esiintyy 4 kertaa ja 3 niistä modaaliverbi toimii imperfektin negatiivissa. Kielteisenä *kehdata*-verbi siis tarkoittaa, että toimenpidettä ei voida suorittaa, koska siinä on este sisäisistä ja subjektiivisista syistä:

- 101) *En kehdannut kertoa* Ennille, että eturauhasessani oli jotain vikaa.
- 102) *En kehdannut vastata* Ennin puheluihin, mutta jätin sille tekstiviestejä.
- 103) *En kehdannut puhua* siitä kenellekään, mutta kaipasin isoa porukkaa, tyhmiä vitsejä ja naurua.

Näin esimerkeissä 101–103 *kehdata*-verbi saa täydennykseensä A-infinitiivit: *kertoa*, *vastata* ja *puhua*. Näissä tapauksissa kyse on aina kaiuttimen sisäesteestä. Puhuja ei voi *kertoa*, *vastata* ja *puhua*, mikä tarkoittaa, että hän ei voi olla vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa. Juuri nämä A-infinitiivit vahvistavat *kehdata*-verbin sosiaalisen luonteen.

Lisäksi on yksi esimerkki, jossa *kehdata*-verbi ei saa täydennystä eikä toimii kielteisenä:

- 104) Miten se *kehtasi*?

Esimerkissä 104 *kehdata*-verbi kysymyksenä ilmaisee hämmennystä siitä, kuinka entinen pomonsa oli riittävän röyhkeä puhuakseen hänen kanssaan kahvilassa sen jälkeen, kun oli irtisanonut hänet.

Uskaltaa-verbi tarkoittaa siis kykyä suorittaa toiminta, voittaen ulkoisen tai sisäisen vaaran, pelon tai vaikeuden, edellyttäen riittävää rohkeutta (Flint 1979: 140).

- 105) Pissaaminen oli vaikeaa *enkä uskaltanut* edes *ajatella* seksiä.

Kielteisenä *uskaltaa*-verbi ilmaisee toiminnan suorittamisen rohkeuden tai uskalluksen riittämättömyyttä. Esimerkissä 105 *uskaltaa*-verbi toimii negatiivisessa muodossa ja saa täydennykseensä A-infinitiivin *ajatella*. Tässä tapauksessa *uskaltaa*-verbi tarkoittaa, että ajatukset seksistä eivät tuntuneet mahdollisilta ulkoisten olosuhteiden vuoksi (puhujan terveydentila).

4.6 Sietokykyä ilmaisevat modaaliverbit

Tässä osassa tarkastellaan verbejä, jotka vaativat sietokykyä ja kärsivällisyyttä toiminnan suorittamiseen. Tähän ryhmään luen 3 modaaliverbiä: *kestää*, *sietää*, *suostua*. Kaikki nämä verbit kuuluvat Sietokyky-alaryhmään (Flint 1980: 60), mutta niiden välillä on kuitenkin eroja.

Taulukko 8. Sietokykyä ilmaisevien modaaliverbien esiintymiskerrat

Modaaliverbi	Esiintymiskerrat
<i>kestää</i>	2
<i>sietää</i>	1
<i>suostua</i>	1

4.6.1 *Suostua*

Suostua-verbi viittaa vain mielen rajoituksiin, joiden mukaan teko on hyväksytty tai ei (Flint 1979: 152).

- 106) *Se suostui tulemaan* kyytiin, mutta ei halunnut puhua mitään Ennistä eikä Tertusta.

Esimerkissä 106 *suostua* verbi saa täydennyksen MA-infinitiivin illatiivissa: *tulemaan*. Tässä tapauksessa *suostua*-verbi ilmaisee, että poika hyväksyi isän tulemisen autoon, vaikka olikin loukkaantunut.

4.6.2 *Kestää ja sietää*

Kestää-verbi ja *sietää*-verbi viittaavat sekä mielen että kehon rajoituksiin, joiden mukaan teko on hyväksytty tai ei (Flint 1979: 152). Näiden verbien ero liittyy sietokyvyn tasoon.

Kestää-verbi tarkoittaa epäsuotuisien olosuhteiden kestämistä, jossa kuitenkin on olemassa kriittinen raja (Flint 1979: 153):

107) *Mä en kestä*, Nelli raivosi.

108) Pidin kaiteesta kiinni, mutta jalkani *eivät kestäneet enää*.

Esimerkeissä 107 ja 108 *kestää*-verbi esiintyy kielteisenä ja näissä tapauksissa se kuvaa mahdottomuutta jatkaa suvaitsevaisuuden osoittamista. Esimerkissä 107 *kestää*-verbi ilmaisee tyytymättömyyttä, ja kriittiseksi rajaksi puhujalle muodostui saunan rakentaminen. Toisin sanoen tämä tapahtuma oli viimeinen pisara, jonka jälkeen tyytymättömyys purkautui esiin. Lisäksi *mä*-persoonapronomini viittaa puhekieleen, mikä korostaa tunteiden spontaanisuutta. Esimerkissä 108 *kestää*-verbi viittaa samanaikaisesti sekä fyysiseen että emotionaaliseen rajaan, jonka ylittyessä jalat eivät enää tottele ja pettävät uupumuksesta. *Enää*-adverbin avulla korostetaan kyvyttömyyttä kestää pidempään tiettyjä olosuhteita.

Sietää-verbi puolestaan viittaa joustavampaan suvaitsevaisuuteen ja sellaisten toimien toistuvaan tekemiseen, joita henkilö itse ei hyväksy (Flint 1979: 153):

109) Paavo ja Terttu viihtyivät yleensä hyvin keskenään, mutta joskus *ne eivät voineet sietää toisiaan*.

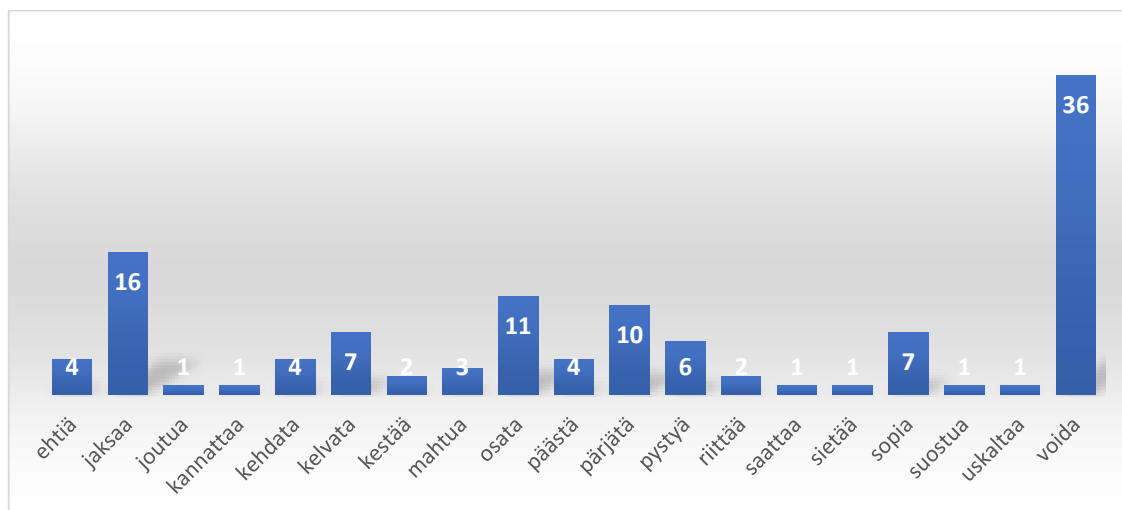
Kieltomuodossa *sietää*-verbi korostaa kyvyttömyyttä sietää tiettyjä olosuhteita. Esimerkissä 109 näkyy selkeästi tapahtumien säännöllisyys (lasten vuorovaikutus) sekä se, että tietyssä vaiheessa kyseinen tilanne muuttuu mahdottomaksi hyväksyä. Toisin sanoen lapset tapaavat ja ovat vuorovaikutuksessa säännöllisesti, mutta toisinaan tämä ei enää ole mahdollista. Tässä tapauksessa kyse on ennemmin lasten sisäisistä rajoista. Kyvyttömyyden merkitystä korostaa myös *toisiaan*-pronomini. Lisäksi tässä lauseessa *sietää*-verbi toimii itse *voida*-verbin A-infinitiivitäydenä. Tässä yhteydessä puhutaan yleisestä ilmiöstä, jossa modaaliverbit muodostavat verbiketjuja.

On tärkeää korostaa, että *sietää*-verbi ja *kestää*-verbi esiintyvät aineistossa vain kielteisissä lauseissa, mikä viittaa toiminnan jatkamisen mahdottomuuteen sisäisten moraalisten tunteiden vuoksi.

4.7 Yhteenveto

Kerättyäni *Numeroruuhka*-romaanin selkomukautuksesta kaikki lauseet, jotka sisältävät dynaamisia modaaliverbejä, onnistuin tunnistamaan 19 erilaista verbiä. Kaavion avulla havainnollistan, mitkä verbit esiintyvät aineistossa ja kuinka usein niitä on käytetty selkomukautuksen kirjoittajan toimesta.

Taulukko 9. Aineiston dynaamisten modaaliverbien esiintymistiheys

Yleisimmin käytetty dynaaminen modaaliverbi on *voida*, joka esiintyy aineistossa 36 kertaa. Kuitenkin tämä verbi esiintyy useammin, mutta kaikkia tapauksia ei ole mahdollista luokitella dynaamiseen modaalisuuteen kuuluviksi. Lisäksi aineistossa osa *voida*-verbiä sisältävistä esimerkeistä ilmentää samanaikaisesti sekä dynaamista että muita modaalisuuden lajeja. Dynaamiseen modaalisuuteen kuuluvien verbien määrittämiseksi kiinnitin huomiota ensisijaisesti semantiikkaan, eli verbin ilmaisemaan merkitykseen. Näin ollen esittelen ensin semanttisen analyysin tulokset ja siirryn sen jälkeen morfosyntaksiin.

Löydetyistä 19 verbistä vain kaksi ilmaisee yleistä mahdollisuutta: *voida* ja *saattaa*. Näistä *voida* viittaa sekä fyysiseen että henkiseen kykyyn, mutta useimmissa tapauksissa merkitys viittasi nimenomaan fyysiseen mahdollisuuteen suorittaa toiminta. Vaikka aineistossa *saattaa*-verbi ilmaisee potentiaalista mahdollisuutta, se ilmaisee myös dynaamista modaliteettia. Muut 17 modaaliverbiä kuuluvat epäilemättä dynaamiseen modaalisuuteen, sillä niiden ilmaiseman toiminnan toteutuminen edellyttää tiettyjen ehtojen täyttymistä. Perustuen VISK:n (§1567) ja Flintin (1980: 59-60) luokituksiin voidaan tehdä yhteenveto aineistossa esiintyvistä verbeistä.

Yhteen semanttiseen Aika- ja paikkaehdot-ryhmään voidaan lukea seuraavat dynaamiset modaaliverbit: *ehtiä*, *joutua*, *päästä*, *mahtua*. Kaikki nämä verbit ilmaisevat aineistossa ainoastaan fyysistä mahdollisuutta. Niiden käytössä voidaan kuitenkin havaita selkeitä eroja. Esimerkiksi *ehtiä* viittaa yksinomaan ajan riittävyteen toiminnan suorittamiseksi. Verbit *päästä* ja *joutua* liittyvät puolestaan tilannekohtaisiin muutoksiin. *Mahtua*-verbi taas ilmaisee esineen ja tilan koon vertaamista. Verbi *sopia* ei suoraan viittaa fyysiseen mahdollisuuteen, eikä aineistossa ilmene sen tavanomaisia merkityksiä, jotka liittyvät kokoon tai tilaan. Sen sijaan aineistossa on selvästi havaittavissa toinen mahdollisuuden ulottuvuus: ihmisen sisäiseen järjestelmään tai toiminta liittyviä ominaisuuksia. Siksi minun mielestäni tämä verbi kuuluu muuhun ryhmään.

Erillisenä ryhmänä voidaan tarkastella Kyvyt ja taidot-ryhmää: *osata*, *pärjätä* ja *pystyä*. Nämä modaaliverbit ilmaisevat mahdollisuutta suorittaa toiminta, edellyttäen tiettyjen kykyjen ja/tai taitojen olemassaoloa. Kuitenkin näiden vaatimusten lisäksi jotkin verbit ilmaisevat myös muita ominaispiirteisiä ehtoja. Esimerkiksi verbi *osata* viittaa lisäksi tietoon ja luottamukseen. Verbi *pärjätä* voi puolestaan viitata myös voimiin, sekä fyysisiin että henkisiin. Sen verbin kohdalla on kuitenkin usein vaikea määrittää tarkkoja ehtoja toiminnan toteutumiseksi, minkä vuoksi sen merkitykseen sisältyy laajempi kokonaisvaltainen mahdollisuus.

Kolmanteen Sietokyky-ryhmään voidaan lukea verbit *kestää*, *sietää* ja *suostua*. Verbit *kestää* ja *sietää* ilmentävät mielen ja kehon rajoituksia, kun taas verbi *suostua* viittaa ainoastaan mielen rajoituksiin. Lisäksi on tärkeää huomioida verbien *kestää* ja *sietää* merkityserot. *Kestää* viittaa kriittisen sietokyvyn rajan saavuttamiseen, kun taas *sietää* viittaa toistuvaan toimintaan, minkä vuoksi siihen liittyvä sietokyky on joustavampi.

Neljänteen ryhmään, eli ulkoisiin ja sisäisiin olosuhteisiin liittyviin modaaliverbeihin, kuuluvat *kehdata*, *uskaltaa*, *kannattaa* ja *sopia*. Ensimmäiset kaksi verbiä liittyvät käsitteisiin uskallus ja rohkeus, mutta niiden välillä on eroja. *Kehdata* ilmaisee sosiaalista epämunavuutta sekä esteitä, jotka johtuvat sisäisistä ja subjektiivisista syistä. *Uskaltaa* puolestaan viittaa aineistossa ainoastaan ulkoisten olosuhteiden vaikutukseen. Verbi *kannattaa* sisältää arvottavan näkökulman. Kuten *kehdata* ja *uskaltaa*, sekin viittaa sekä sisäisiin että ulkoisiin olosuhteisiin, mutta *kannattaa*-verbin erityispiirteenä on se, että *kannattaa* korostaa ulkoisten olosuhteiden

vaikutuksen arviointia suhteessa ihmisen sisäisiin arvoihin ja toiminnan tarpeellisuuteen. Lisäksi minun mielestäni tähän ryhmään kuuluu *sopia*-verbi, koska aineistossa se ilmaisee vain ihmisen sisäiseen järjestelmään tai toimintaan liittyviä ominaisuuksia.

Viimeiseksi ryhmäksi voidaan nimetä riittävyttä ilmaisevat verbit. Näihin kuuluu *jaksaa*, joka liittyy fyysisiin olosuhteisiin ja erityisesti toiminnan toteuttamiseen tarvittavaan energiatasoon. Lisäksi tähän ryhmään kuuluvat varsinaiset riittävyttä ilmaisevat verbit *riittää* ja *kelvata*. Niiden merkitykset ovat lähellä toisiaan, mutta ne eroavat toisistaan. *Kelvata* tarkoittaa, että jokin toiminta hyväksytään, koska se on jollekin riittävän hyvä. *Riittää* puolestaan viittaa määrälliseen riittävyteen, eli siihen, että jotakin on tarpeeksi.

Morfosyntaktisesta näkökulmasta verbien merkitys riippui ensisijaisesti dynaamisen modaaliverbin muodosta: myönteinen muoto ilmaisee ehtojen riittävyttä toiminnan suorittamiseen, kielteinen muoto viittaa toiminnan suorittamisen edellytysten riittämättömyyteen ja esiintyminen yhdessä ko/kö-liitepartikkelin kanssa osoittaa epäilyä toiminnan suorittamisen edellytysten riittävydestä. Lisäksi tarkastelun kohteena oli modaaliverbin yhteydessä esiintyvä infinitiivi tai muu täydennys. Suurimmaksi osaksi aineistossa esiintyvät 19 verbiä voidaan jakaa kahteen suureen ryhmään sen perusteella, millaisen täydennyksen dynaaminen modaaliverbi saa. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat verbit, jotka esiintyvät pääasiassa A-infinitiivin kanssa: *voida*, *jaksaa*, *osata*, *ehdiä*, *kehdata*, *kannattaa*, *saattaa* ja *uskaltaa*. Toiseen ryhmään kuuluvat dynaamiset modaaliverbit, jotka saavat täydennykseksen MA-infinitiivin: *pystyä*, *joutua*, *suostua* ja *päästä*. Lisäksi voidaan erottaa verbit *kelvata* ja *mahtua*, jotka saavat yleensä illatiivin täydennyksen. Näistä *kelvata* saa tyypillisesti täydennykseksen ihmiskohteen illatiivissa. Lisäksi *pärjätä* ja *sopia* eivät puolestaan yleensä saa johdonmukaisesti toistuvaa täydennystä.

Epäilemättä semanttiseen ja morfosyntaktiseen analyysiin vaikuttaa myös aineiston formaatti. Teksti on kirjoitettu selkosuomeksi, ja siinä voidaan havaita monia tälle tekstilajille tyypillisiä piirteitä: 1) lauseet ovat kuitenkin melko pelkistettyjä ja yksinkertaistettuja 2) useimmiten lauseet sisältävät vain pakolliset lauseenjäsenet, kuten subjektin, objektin ja rektioadverbiaalit, mikä tekee niistä helpommin ymmärrettäviä 3) lauseet ovat lyhyitä ja tiiviitä, ja ellipsin käyttö lisää niiden luettavuutta jättämällä pois tarpeettomat sanat. Tällaiset ellipsit liittyvät erityisesti lauseen verbiosan ellipsiin. Kuitenkin tekstissä esiintyy myös monimutkaisempia rakenteita,

kuten puhekielisiä passiivimuotoja, *se*-pronominin käyttöä *hän*-pronominin sijaan sekä monimutkaisia aikamuotoja ja moduksia. Seuraavassa luvussa esittelen omat pohdintani tästä aiheesta.

5 Lopuksi

Maisteritutkielmani tarkoituksena oli selvittää, miten dynaamisia modaaliverbejä käytetään Eve Hietamiehen *Numeroruuhka*-romaanin selkomukautuksessa. Lisätavoitteena oli tunnistaa yleisimmin käytetyt dynaamiset modaaliverbit sekä ymmärtää, miksi tietyt verbit ovat käytössä tietyissä yhteyksissä. Vaikka aineisto on selkomukautus, ja siksi sille ovat tyypillisiä yksinkertaiset lauseet, pääosin vain pakolliset lauseenjäsenet, lyhyemmät ja yksinkertaisemmat sanat, aineistosta löytyi kuitenkin peräti 19 erilaista dynaamista modaaliverbiä. Verbi *voida* on käytetyin – sitä esiintyy 36 kertaa. Havainnollistaakseni tätä tietoa laadin taulukon (taulukko 9), jossa esitetään kunkin aineistosta löydetyn 19 verbin esiintymismäärät. Tästä taulukosta käy ilmi, että useimmin käytetyt dynaamiset modaaliverbit ovat *voida*, *jaksaa*, *osata*, ja *pärjätä*.

Valtaosa näistä verbeistä kuuluu selkeästi dynaamiseen modaalisuuteen, eli ne ilmaisevat mahdollisuutta suorittaa toiminta, mikäli tietyt ehdot täyttyvät. Jokaisella verbillä on kuitenkin oma merkitysvivahteensa. Alun perin perustin analyysini pääasiassa seuraaviin dynaamisen modaalisuuden semanttisiin luokitteluihin: VISK (§1567) ja Flintin (1980: 59-60). Analyysin edetessä kävi kuitenkin ilmi, että VISK:n luokittelu ei sovellu lainkaan aineistossa esiintyvien verbien merkityksiin, kun taas Flintin luokittelu kuvasi erinomaisesti jokaisen merkitysvivahteen, jonka onnistuin aineistosta tunnistamaan. Aineistosta löytyneiden 19 dynaamisen modaaliverbin semanttisen analyysin ja yhteenvetoluvun johtopäätösten perusteella olen muodostanut oman luokitteluni näiden verbien ilmaisemista merkityksistä.

Tämän luokittelun perusteella olen erotellut aineistoluvussa 6 dynaamisten modaaliverbien semanttista ryhmää:

- 1) **Yleistä mahdollisuutta ilmaisevat modaaliverbit:** *voida*, *saattaa*
- 2) **Kykyjä ja taitoja ilmaisevat modaaliverbit:** *osata*, *pärjätä*, *pystyä*
- 3) **Ajan ja paikan ehtoja ilmaisevat modaaliverbit:** *ehtii*, *joutua*, *päästä*, *mahtua*
- 4) **Riittävyyttä ilmaisevat modaaliverbit:** *jaksaa*, *riittää*, *kelvata*

- 5) **Ulkoisia ja sisäisiä olosuhteita ilmaisevat modaaliverbit:** *kehdata, uskaltaa, kannattaa, sopia*
- 6) **Sietokykyä ilmaisevat modaaliverbit:** *kestää, sietää, suostua*

On ehdottoman tärkeää tarkastella näiden verbien merkityksen erityispiirteitä. Useimmissa tapauksissa *voida*-verbi ilmaisee fyysistä mahdollisuutta suorittaa toiminta. *Kykyjä ja taitoja ilmaisevat modaaliverbit* tarkoittavat, että toiminnan suorittaminen edellyttää kykyä, taitoa tai tietoa. *Osata*-verbi viittaa lisäksi tietoon ja luottamukseen. *Pärjätä*-verbi viittaa enemmän henkisiin voimiin. Tämän myötä ilmestyi lisämerkitys: esteiden voittaminen. Lisäksi on tärkeää huomata tämän verbin toinen erityispiirre: sen merkitykseen yleensä sisältyy laajempi kokonaisvaltainen mahdollisuus. *Ajan ja paikan ehtoja ilmaisevat modaaliverbit* kuvaavat pääasiassa fyysistä mahdollisuutta. *Ehtiä*-verbi viittaa nimenomaan ajan riittävyteen toiminnan suorittamiseksi. Tämän ryhmän verbien joukossa onnistuttiin vahvistamaan erityinen merkitys verbille *joutua*: tapahtumiin osallistuja ei ole tilanteessa omasta tahdostaan. *Riittävyttä ilmaisevat modaaliverbit* eroavat toisistaan. *Jaksaa* viittaa fyysisiin olosuhteisiin ja erityisesti toiminnan toteuttamiseen tarvittavaan energiatasoon. Kieltomuodossa *jaksaa*-verbi sai lisämerkityksen eli väsymyksen. Verbeillä *riittää* ja *kelvata* on samanlaiset, mutta erilaiset merkitykset: *kelvata* on ”riittävän hyvä”, *riittää* tarkoittaa, että ”jotakin on tarpeeksi”. *Ulkoisia ja sisäisiä olosuhteita ilmaisevat modaaliverbit* viittavat usein moraaliin mahdollisuuksiin. Erityisen mielenkiintoista on *sopia*-verbi, joka liittyy ihmisen sisäiseen järjestelmään tai toimintaan liittyviin ominaisuuksiin. Samoin verbi *sopia* sai lisämerkityksen: päätöksenteon. Suurimmassa osassa tämän verbin käyttötapauksista puhujat ovat joko jo tehneet päätöksen tai tekevät sen parhaillaan. *Sietokykyä ilmaisevat modaaliverbit* tarkoittavat mielen ja kehot rajoituksia. Verbit *kehdata* ja *uskaltaa* viittaavat uskallukseen ja rohkeuteen. Verbi *kannattaa* korostaa ulkoisten olosuhteiden vaikutuksen arviointia suhteessa ihmisen sisäisiin arvoihin ja toiminnan tarpeellisuuteen. Tarkemmat erot löydettyjen 19 dynaamisen modaaliverbin merkitysvivahteissa on käsitelty edellisessä luvussa.

Toiminnan suorittamisen mahdollisuus tai mahdottomuus riippuu ehdottomasti modaaliverbin muodosta. Myönteisenä dynaaminen verbi ilmaisee toiminnan suorittamisen edellytysten riittävyttä. Kielteisenä se verbi ilmaisee toiminnan suorittamisen edellytysten riittämättömyyttä. Joissakin tapauksissa dynaamiset modaaliverbit esiintyivät kysymysmuodoissa. Pidän tärkeänä erottaa myös kysymysmuodot toisistaan, sillä vaihtoehtokysymys ilmaisee epäilyä edellytysten riittävydestä, kun taas kysymyssanat ennen

modaaliverbiä viittaavat enemmän kiinnostukseen niistä edellytyksistä, joiden vallitessa toiminta on jo onnistunut tai voi onnistua tulevaisuudessa.

Morfosyntaktisesta näkökulmasta tarkastelun pääpaino oli modaaliverbin täydennyksessä. Tämän perusteella erotan kolme pääryhmää:

1) **A-infinitiivin täydennyksen saavat verbit:** *voida, jaksaa, osata, ehtiä, kehdata, kannattaa, saattaa ja uskaltaa*

2) **MA-infinitiivin illatiivissa täydennyksen saavat verbit:** *pystyä, joutua, suostua ja päästä*

3) **verbit ilman infinitiivistä täydennystä:** *pärjätä, sopia, kelvata, mahtua, riittää, kestää ja sietää.*

Useimmissa tapauksissa modaaliverbi saa täydennykseksen ei-modaalisen verbin. Melko harvoin täydennyksenä toimii toinen modaaliverbi, jolloin kyse on modaalisista verbiketjuista. Tällöin voidaan sanoa, että merkityksen kannalta tärkein on täydennyksenä toimiva verbi, sillä juuri se tuo lisäsävyn, joka liittyy yleiseen mahdollisuuden modaalimerkitykseen. Joissakin tapauksissa 1. ja 2. ryhmän verbit eivät saaneet infinitiivistä täydennystä, jolloin kyse on ellipsistä: toisin sanoen lauseessa voi kontekstin perusteella olettaa jätetyn pois verbin, joka kuitenkin on ymmärrettävissä. On tärkeää korostaa, että poisjätetty verbi on nimenomaan tyypillisessä muodossaan, eli MA- tai A-infinitiivissä.

Sen sijaan 3. ryhmän verbeille on ominaista, ettei niillä ole infinitiivistä täydennystä lainkaan, eikä näissä tapauksissa ole kyse siitä, että täydennys olisi jätetty pois. Joillakin tämän ryhmän verbeillä havaitaan sen sijaan toistuvia, vakiintuneita täydennyksiä. Esimerkiksi verbeille *mahtua, riittää* ja *kelvata* on tyypillistä toimii illatiivin täydennyksen kanssa. *Pärjätä*-verbin täydennyksenä yleensä toimii *ihan hyvin*-adverbi. *Sopia*-verbin yhteydessä on tavallista käyttää inhimillistä pronominia, mutta puhekielessä *minulle*- ja *sinulle*-pronominit jäävät usein pois.

Näin ollen käyttämällä kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä onnistuin saavuttamaan tutkimuksen kohteen ja vastaamaan kysymykseen: miten dynaamisia modaaliverbejä käytetään Eve Hietamiehen *Numeroruuhka*-romaanin selkomukautuksessa. Kuitenkin valitsemalla selkomukautuksen aineistoksi minulle muodostui myös lisätavoitteita, joita olin suunnitellut pohtia tässä luvussa. Kiinnostukseni selvittää, kuinka monipuolisesti ja vaihtelevasti dynaamisia verbejä käytetään selkotekstissä, on täysin tyydytty. Vaikka

selkokielessä käytetään yleensä lyhyempiä lauseita, joissa on vain keskeiset lauseenjäsenet, ja vaikeaselkoiset sanat korvataan helpommilla, aineistosta on löytynyt 19 erilaista dynaamista modaaliverbiä. Tämä tarkoittaa, että dynaamisia verbejä käytetään aineistossa monipuolisesti ja ne ilmaisevat 19 erilaista mahdollisuuden ja mahdottomuuden sävyä.

Toinen kiinnostuksenkohteeni oli ymmärtää, onko selkoteksti todella aina yksinkertaistettu ja helppo juuri suomea opiskeleville. Selkokeskuksen mukaan maahanmuuttajat, jotka opiskelevat suomen kieltä, kuuluvat selkotekstien kohderyhmään. Kuitenkin tekstin ymmärrettävyys suomen kieltä opiskeleville on monimutkainen kysymys, sillä eri kielitaidon tasoilla ymmärretään erilaisia tekstejä. Yhtäältä selkoteksti on yksinkertaistettu ja mukautettu, toisaalta siinä voi esiintyä suomen oppijoille haastavia rakenteita. Aineistossa havaitsin myös näitä ristiriitaisuuksia. Selkokielessä on tyypillistä käyttää yksinkertaisia lauserakenteita, selkeitä verbimuotoja ja välttää monimutkaisia päätteitä, jotka saattavat vaikeuttaa ymmärtämistä. Kuitenkin monissa esimerkeissä esiintyy silti myös rakenteellisesti haastavampia elementtejä, kuten partikkeleita, konditionaalimuotoja ja perfektiä. Lisäksi selkokielessä käytetään paljon puhekielisiä muotoja: passiivin käyttö on yleistä, pronomineissa esiintyy puhekielisiä variantteja, ja elottoman *se*-pronominin käyttö ihmiseen viittaavana on yleistä. Selkotekstin soveltumattomuutta suomen kielen opiskeluun Virtanen myös korostaa (2009: 114). Selkokielen yksinkertaistukset siis tukevat erityisesti niitä lukijoita, jotka tarvitsevat selkeästi jäsenneltyä ja helposti lähestyttävää kieltä, vaikka joissakin kohdin esiintyvät rakenteet tuovat siihen myös monimutkaisempia elementtejä, mikä voi vaikeuttaa sen ymmärtämistä suomen kieltä opiskeleville.

Viimeinen tavoite oli kysymys siitä, mikä voi vaikuttaa puhujan valitsemaan dynaamisen verbin ajatuksen ilmaisemiseksi. Koska tätä ei ollut mahdollista analysoida erikseen, voin vain esittää omia oletuksiani tutkimukseni tulosten pohjalta. Luulen, että tietyn dynaamisen modaaliverbin valinta riippuu siitä merkitysvivahteesta, jonka puhuja haluaa ilmaista. Tässä ymmärryksessä auttaa myös laatimani dynaamisten verbien ilmaisemien merkitysten luokitus, joka on esitetty tässä luvussa.

Lopuksi totean, että tutkimukseni on saatu päätökseen onnistuneesti, ja olen pystynyt vastaamaan tutkimuskysymykseen sekä pohtimaan tavoitteen asettamia kysymyksiä ja tekemään omia johtopäätöksiäni. Lisäksi työni on hyödyllinen kaikille, jotka ovat kiinnostuneita suomen kielestä. Erityistä kiinnostusta herättää merkitysten luokittelu ja

täydennysten luokittelu. Nämä tiedot voivat olla hyödyksi suomen kielen opetuksessa toisena kielenä sekä itsenäisessä suomen kielen opiskelussa, eli ne ovat hyödyllisiä sekä opettajille että oppilaille.

Lähteet

- Auwers, J. van der & Nuyts, J. (2014) *The Oxford handbook of modality and mood / edited by Jan Nuyts and Johan Van Der Auwers*. Oxford: Oxford University Press.
- Bybee, J. & Fleischman, S. (1995) *Modality in grammar and discourse / edited by Joan Bybee, Suzanne Fleischman*. Amsterdam: John Benjamins.
- Flint, A. (1979) *Semantic structure in the Finnish lexicon : verbs of possibility and sufficiency / Aili Flint*. Columbia: Columbia University.
- Flint, A. (1980) *Semantic structure in the Finnish lexicon : verbs of possibility and sufficiency / Aili Flint*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kangasniemi, H. (1992) *Modal expressions in Finnish / Heikki Kangasniemi*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Kielitoimiston sanakirja. Kotimaisten kielten keskus. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/>
- Kiuru, S. (1977) *Suomen kielen kieltohakuiset verbit : murreaineistoon perustuva syntaktis-semanttinen tutkimus / Silva Kiuru*. Hki: SKS, [Suomalaisen kirjallisuuden seura].
- Laitinen, L. (1989) *Välttämättömyys ja persoona : suomen murteiden nesessiivisten rakenteiden morfosyntaksia ja semantiikkaa / Lea Laitinen*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Larjavaara, M. (2007) *Pragmasemantiikka / Matti Larjavaara*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Leskelä, L. et al. (2006) *Toisin sanoen : selkokielen teoriaa ja käytäntöä / Leealaura Leskelä ja Hannu Virtanen (toim.) ; [julkaisija:] Oppimateriaalikeskus Opike*. Helsinki: Kehitysvammaliitto.
- Lyons, J. (1977) *Semantics. Vol. 2 / John Lyons*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Palmer, F. R. (Frank R. (2001) *Mood and modality / F.R. Palmer*. Second edition. Cambridge: Cambridge University Press.
- Perkins, M. R. (1983) *Modal expressions in English / Michael R. Perkins*. London: Frances Pinter.
- Sainio, A. (2006). Oikeus kelpo tarinoihin. B: L. Leskelä & H. Virtanen (toim.), *Toisin sanoen: selkokielen teoriaa ja käytäntöä* (s. 131). Oppimateriaalikeskus Opike.
- Selkokeskus. <https://selkokeskus.fi/selkokieli/selkokielen-maaritelma/>
- Selkokeskus. <https://selkokeskus.fi/selkokieli/selkokielen-tarve/>
- Siro, P. (1951) *Modaalisten verbien subjektista*. Virittäjä 55, s. 391–394

Virtanen, H. (2006). Selkokirjoista selkokieleen. B: L. Leskelä & H. Virtanen (toim.), *Toisin sanoen: selkokielen teoriaa ja käytäntöä* (s. 93-95). Oppimateriaalikeskus Opike.

Virtanen, H. & Kehitysvammaliitto. (2009) *Selkokielen käsikirja / Hannu Virtanen*. Helsinki: Oppimateriaalikeskus Opike.

Vilkuna, M. (2008) *Ison suomen kieliopin verkkoversio*. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Liitteet

Liite 1. Aineiston dynaamisten modaaliverbien esiintymiskerrat

Verbi	Käyttöiheys
ehitä	4
ennättää	0
hennoa	0
hirvitä	0
hyväksyä	0
iljetä	0
jaksaa	16
joutaa	0
joutua	1
juljeta	0
kannattaa	1
kärsiä	0
kehdata	4
kelvata	7
keritä	0
kestää	2
kyetä	0
mahtaa	0
mahtua	3
malttaa	0
osata	11
päästä	4
pärjätä	10
passata	0
päteä	0
piisata	0
pystyä	6

raskia	0
riittää	2
rohjeta	0
saattaa	1
sallia	0
selviytyä	0
sietää	1
sopia	7
suoda	0
suostua	1
suvaita	0
taita	0
tarjeta	0
tohtia	0
uskaltaa	1
viihtyä	0
viitsiä	0
voida	36